

Otomar Dvořák

T AJEMNÉ STOPY
MINULOSTI mezi Brdy a Berouňkou

VZDÁLENÉ VOLÁNÍ

Stále znovu se mi vrací jedna dávná vzpomínka...

Jsem malý chlapec a probouzím se uprostřed teplé letní noci. V otevřeném okně lehce povívá záclona a stříbrné měsíční světlo kreslí její vzorek na peřinu. Od nedalekého rybníka doléhají skřehotavé hlasy žab a tenhle koncert tvoří monotónní zvukovou kulisu k mému podivnému stavu na pomezí spánku a bdění; zdá se mi, jako by se čas zastavil v očekávání něčeho velkého, nesmírně významného. A pak se ozve táhlé zahoukání vlaku, parního vlaku, který se jako zářící kometa obalená chvostem rudých jisker řítí do zatáčky pod vesničkou Sedlcem a blíží se k Hořovicím. V tom volání parní píšťaly je nostalgie a touha po dálkách; pomalu zavírám oči a propadám se do nekonečného prostoru noci, který je plný neviditelných cest...

Krajina tajemných příběhů leží na té naší, zdánlivě všední a notoricky známé krajině, ale přesto se s ní zcela nekryje.

„Už jsem tu viděl devětkrát pole, devětkrát les a třikrát ves,“ říká Hejkal v Jiráskově Lucerně - a v jeho výroku je celá magie času, nepřetržitého umírání a obnovy. Věci mizí, dle jejich stopy - tu patrnější, tu již zcela neviditelné - zůstávají. Zůstávají i skryté duchovní síly, stále připravené oslovit toho, kdo jim chce naslouchat. Kdo se důvěřivě poddá zázračnému proudu tajemných příběhů, které mu vyprávějí kameny, mezníky, skály, zříceniny, kříže v lesích a staré stromy v polích, potůčky a studánky, temné rokle a slunné paseky, opuštěné cesty a dávné křižovatky, ten brzy pocítí, že se spojují do nečekaných souvislostí a začínají tvořit smysluplný řetěz.

Poslechněme to volání a vydejme se společně znovu na toulky tajemnou krajinou mezi Beroučkou a Brdy...

I. *část*
STRÁŽCI POKLADŮ

NEVIDITELNÝ LABYRINT

VELKÝ PÁTEK NA DUKÁTOVÉM POLI

NEVIDITELNÝ LABYRINT

K rúpeje vína mu stékaly po vousech a zmáčely jeho chlupatou hrud' v rozhalené, špinavé košili. Odrhl rty od okraje džbánu a krví podlitýma očima se zadíval na vyděšeného mladíka, krčícího se za dubovým stolem.

„Čeho se bojíš, hlupáku! Jsme páni, ode dneška jsme velcí páni!“
S chechtotem udeřil prázdnou nádobou o hranu stolu.

Mladík sebou škubl, když se džbán roztránil. „Zemřeme!“ vyjekl.
„Do rána zemřeme! Všichni bez výjimky!“

„Jen se na něj podívejte, "otočil se opilý obr ke svým druhům. Sotva je rozeznával v modravé mlze z čadících lojových kahanů. Některým navíc kožené hornické kápě stínily tvář, jak se skláněli nad dlouhými stoly, kde se mezi kalužemi rozlitého vína povalovaly ohlodané kosti a chlebové kůrky. Místnost byla doslova přeplněna několika desítkami drsně vyhlížejících chlapů. Slavili. A měli co slavit! Sám královský hofmistr pro ně dal připravit tuhle skvělou hostinu na počest zdárně dokončené práce...

„Jen se na něj podívejte, školometa!“ opakoval hromotluk výhružně. „Kdo ví, co má na svědomí, že utekl z vysokého učení. Jen se přiznej! Zabil jsi soka v lásce? Nebo jsi stával na silnici s bratry noci a číhal na kupčíky? A najednou máš strach? Z čeho asi? Cožpak Císařská Milost nenabídla práci všem, co hladověli a potloukali se po cestách? Nikoho se na nic neptali. Na nikom nevyzvídali, bylo jim jedno, jestli je jeho minulost černá jako smola, jestli má na rameni vypálen katův cejch, jestli je uprchlý poddaný nebo lapka...”

„Právě proto, "namítl nejistě mladík, „právě proto se mi to nechce líbit. Do tajemství by měli být zasvěceni jen ti nejvěrnější-a ne holota, která se přikrývá mlhou a snídá rosu.”

„Prostě nás potřebovali, a ještě nás budou potřebovat! Tu práci by nedokázal nikdo jiný. Jistě, známe teď tajemství, veliké tajemství. Proto si naši věrnost musí koupit. Copak už teď nepijeme nejlepši

víno z královských sklepů? A zítra? Zítra začne pršet zlato do našich měšců!"

„Nebude žádné zítra. Jan Slimejš a Dlouhý Petr to pochopili už dávno. Zkusili utéct - a daleko se nedostali. Hlídky je chytily a pověsily je na dubu u Vraže jako potravu pro krkavce. Odtud se už nedá utéct. Prodali jsme svou duši za hříšný peníz. Past sklapla!"

„Drž hubu, nejsi na kazatelně, ty nedostudovanéj faráři!"

Chňapl po zběhlém studentovi svou medvědí tlapou a než stačil uhnout, sevřel ho pevně za kazajku pod krkem a smýkl jím na podlahu. Mladíkovi se však podařilo podrazit mu nohy a oba se s rachotem zřítili mezi kácející se stoličky. Okamžitě se kolem zápasících vytvořil kruh povzbuzovačů; alkohol odplavil všechny zábrany a nastřádané vášně vyplavaly jak olej na hladinu. Vtom všeobecném rámusu a křiku snadno přeslechli mohutné rány zvenčí...

A byly to opravdu zlověstné údery! To královští zbrojnoši přibíjeli mohutnými hřeby silná prkna křížem přes dveře a okna osamělé chalupy, v níž právě probíhala bujará oslava nic netušících horníků. Třaslavé světlo plamenů vykrajovalo ze tmy jejich sveřepé tváře a míhavými odlesky se odráželo na špičatých přilbách.

„Šťastnou cestu do pekla!" uchechtl se velitel stráže, vytrhl nejbližšímu ozbrojenci louč a podržel ji pod okrajem doškové střechy. Vzápětí chalupa s hukotem vzplála...

Předobrazem tohoto příběhu je pověst o vzniku Mořiny. Dnes už je dokázané, že název obce nepochází od nějakého umoření dělníků, najatých prý na budování tajných podzemních chodeb hradu Karlštejna. Všechny Mořiny, rozeté hojně po Čechách, připomínají buď místa dávných slovanských pohřebišť a jsou variantou jména Moráň, nebo jsou odvozeny z osobního jména Mořic, případně označují majetek použitý k umoření nějakého dluhu.

Ale přesto lze v této pověsti nalézt ono příslovečné zrnko pravdy. Je zajímavé, že právě Mořinu dostal jako odměnu za geniální výtvarnou výzdobu Karlštejna malíř Theodorik. Jeho legie světců, umístěná v kapli sv. Kříže, hledí z deskových obrazů hypnotickými, neobyčejně výraznými očima. Unikátní portréty jsou navíc doplněny řadou astrologických a alchymistických symbolů. Tvrdí se, že mystik

Theodorik zašifroval do svého souboru obrazů nějaké tajemné poselství, o kterém věděl pouze on a císař Karel IV Čeho se mohlo týkat? Byl to vzkaz pro další zasvěcence, kteří přijdou třeba až po staletích? A mohla se tajná zpráva týkat skrytého, podzemního Karlštejna?

Co je pod hradem?

Psal se rok 1578. Tehdy dělníci při opravách purkrabského domu na hradě Karlštejně našli ve sklepech malá železná dvířka s bytelným zámekem. Byla už silně zrezivělá, a tak se jim podařilo bez větších potíží je vyrazit. Za nimi se objevilo točité schodiště, klesající kamsi do skalního podzemí. Podle záznamu odtamtud vedla chodba, která vyúsťovala kdesi v okolí. Zmiňuje se o tom August Sedláček ve své knize o českých hradech. Dnes je však ono venkovní ústí štoly opět ztraceno.

Další chodba byla náhodně objevena o dvě stě let později, když se čistila zanesená hradní studna. Tato štola zřejmě sloužila k zásobování hradu vodou. Vedla ze studniční šachty až k hornímu toku Mořinského potoka. Jakási souvislost karlštejnského podzemí s obcí Mořina byla tedy přece jen potvrzena.

A je pozoruhodné, že další údajná podzemní trasa směřuje k vesnici s podobným jménem. Jde o menší sestru Mořiny - Mořinku. Východně od ní, v lese nad krasovou roklí, se nacházejí sotva znatelné zbytky hrádku Karlíku. A právě sem měla vést až z Karlštejna tajná chodba. Historici nevědí, jakou funkci Karlík - tato miniaturní pevnůstka, stavěná současně s Karlštejnem - vlastně mohl mít. Předpokládají, že šlo o předsunuté strážní stanoviště. Ale nikde jsem se nedočel, že by při obléhání hradu Karlštejna - například v době husitských válek - sehrál nějakou významnější úlohu. Byl kališnickými Pražany dobyt a zničen jediným útokem.

Stejně zvláštní je bytelná kostelní věž ve Vráži, také stavěná současně s Karlštejnem, která prý plnila podobné strážní poslání jako Karlík. Ta měla být také napojena na tajnou podzemní chodbu.

Jiné pověsti zase naznačují, že pod hradem Karlštejnem by se mohly nacházet celé rozsáhlé podzemní síně, možná přírodní krasové jeskyně, na něž prý byl systém uměle hloubených chodeb napojen.

Obrozenecký badatel Václav Krolmus dokonce tvrdil, že existuje podzemní spojení mezi Karlštejnem a jeskynním bludištěm v nitru Kotýzu.

Nahlédnutí do hlubin

Tajné podzemní chodby! Nezbytná, rekvizita romantického světa, v němž se odehrávají klukovské sny, plné vzrušujících představ: stačí jen najít tajné dveře nebo kámen, který povolí pod tlakem dlaně a odhalí vlhké schodiště, klesající dolů. Temný tunel, odkud to čpí zatuchlinou a plísní, vedoucí do neznáma. Skrývají se tam zpuchřelé truhlice s poklady, záhadné značky a vzkazy, vytesané na podzemních křižovatkách, záludné pasti, zatopené, zavalené a slepé chodby s vybělenými kostrami předchůdců, kteří se pokoušeli odhalit tajemství - a neuspěli. Vzpomínám na slastně mrazivý pocit, když mě otec jako kluka poprvé vzal na prohlídku středověkých chodeb pod náměstím husitského města Tábora.

Všechna stará města mají svou tajnou, podzemní tvář pod vnějším, reprezentativním sídlem je ještě jedno, podobající se jakémusi světu krteků.

Historici se snaží ve vztahu ke středověkému podzemí zaujímat opatrné, skeptické stanovisko. Připouštějí, že hrady mívaly únikové štolky, jimiž hradní pán mohl tajně opustit obklíčené sídlo, ale nevěří, že by mohly být příliš dlouhé. Předpokládají, že ústily do nejbližší rokle nebo lesa, tak, aby se dalo vyjít za zády případných oblátek. Na druhou stranu nepřítel s velkým úspěchem používal pro boření hradeb podkopu. Zdá se, že zkušené horníci byli vždy „tajnou zbraní“ středověkých válek.

Význam podzemních labyrintů ve středověkých městech je ještě nejjasnější. Vzájemně propojenými sklepy se možná dalo unikat při dobytí a drancování města, při požárech... Jenže je zvláštní, že žádná kronika nezaznamenala, že by podzemní chodby nějak přispěly k záchraně obyvatelstva. Vynaložené úsilí a nesmírná pracnost těchto projektů jako by vůbec neodpovídala výslednému efektu. Nebo šlo při jejich budování ještě o něco jiného?

Do říše bájí jsou odkazovány příběhy o chodbách, vedoucích desítky kilometrů z jednoho hradu do druhého, z kláštera do kláštera,

z města do města, o tunelech, prokopaných pod horami a řekami, pod lesy a rybníky.

A přesto se stane, že se najednou někde propadne kus země a ukáže se část podzemního tunelu, vedoucího neznámo odkud a neznámo kam...

Zem pod našima nohama je jako ementál

Louka najednou končila a poslední drny trávy visely do prázdna; změř obnažených kořinek jako by marně hledala oporu, která jim tak nenadále unikla. Opatrně jsem obcházel oválný otvor, který se na jaře roku 2001 otevřel na východním úpatí hory Velízu. Masa zeminy se v kruhu o průměru asi pěti metrů propadla nejméně o sedm metrů. Svislá stěna s vrstvami načervenalého jílu jako by byla odkrojena ostrým nožem, dole se navršila hromada sesypané hlíny, která zavalila skrytou dutinu, původce celého propadu.

Důvod je celkem jasný: celá oblast památné hory Velízu je poddolována, ještě v padesátých letech se tu omezeně těžila železná ruda. Pamětníci vyprávějí o spletitých chodbách, jimiž je doslova provrtána zejména jihovýchodní část hory, které vedou až daleko pod louky na jejím úpatí. Většina štol byla zaplavena silnými prameny a zřejmě právě proudící voda způsobuje podemílání, jehož důsledkem je posléze zřícení stropu chodeb. Není to první případ v této oblasti.

Ostatně celé Křivoklátsko a Podbrdsko je takto provrtáno hornickými štolami. Železo se tu těžilo od pravěku. V Českém krasu se důlním způsobem lámal vápenec. Na Lísku u Zdejčiny, u Malých Přílepech a na Štílci u Tlustice se dokonce dobývalo kamenné uhlí. Nikdo si nepamatuje umístění všech štol, plánky pocházejí teprve z posledního období těžby, což je časový úsek zhruba sto padesáti let. Ale co předtím? Při ražení nových chodeb horníci často naráželi na překvapivé stopy dávných předchůdců. Vždyť už před tisíci lety tady kutali Keltové!

Pan Král z Kublova vyprávěl, jak v šedesátých letech dvacátého století při geologickém průzkumu v lese pod Dlouhou skálou byla nalezena štola a v ní zaletovaná železná schránka se sto let starými dokumenty o zdejší těžbě a jejím ukončení, a také se jmény těch, kdo

se na ní podíleli. Nálezci doplnili své údaje a opět krabici uložili na místo.

Ale vyprávěl mi také o senzibilovi, zkušeném proutkaři, který stopoval dutiny ve zdejší oblasti a došel k dost neuvěřitelným závěrům. Tvrdí, že prý zachytil v krajině trasu chodby, která vede z vrcholu Velizu někam k Točniku, možná přímo nahoru na hrad. Pokračuje pak na starý zámek v Hořovicích a odtud na hrad Valdek. Druhá větev směřuje na opačnou stranu, na Týřov a na Křivoklát. Všechny významné body v krajině bývaly prý kdysi propojeny podzemními chodbami...

Existují důkazy?

K propadům dochází často i ve městech. Skeptici tvrdí, že jde o důsledek přirozené činnosti spodní vody, nebo o případ, kdy se měnily trasy ulic a dole zůstaly zapomenuté, zasypané sklepy původních staveb. Na počátku šedesátých let se v Hořovicích na náměstí podobných způsobem propadla část původního hotelu Zelený strom.

Je ovšem nesporným faktem, že součástí každého většího města býval „podzemní labyrint“. Bylo by divné, kdyby Hořovice a Beroun byly výjimkou. Problém je v tom, že i když se náhodně odkryje podzemní chodba, je obvykle již po pár metrech přerušena závalem, a tak se nedá dokázat, jestli jde o zbytek někdejší dlouhé trasy, nebo jen o část nějakého sklepa či kanalizační stoky.

V Berouně je doloženo, že rozsáhlé sklepy se nacházely v zahradě domu U Fusů (snad dnešní číslo popisné 41 na náměstí). Vchod do nich však byl v sousedním domě U Kořenů.

Zcela unikátní svědectví o berounském podzemí nám zachoval sběratel místních pověstí Vilém Amort. Mimo jiné zaznamenal pověst o pokladu, ukrytém v domě U tří korun (dnes restaurace na náměstí). Zde prý byla zazděna při válečném ohrožení truhlice s obecními cennostmi, a protože měšťan, který ji ukrýval, padl při útoku na městských hradbách a nestačil nikomu jinému o úkrytu říct, je tam někde dodnes. Tato tradice byla tak silná, že dům U tří korun se vždy prodával s podmínkou, že kdyby se něco našlo, případně prodávajícímu polovic.

A Vilém Amort píše, jak v době jeho mládí, kdy rodina bydlela právě v domě U tří korun (v polovině 19. století), ukazoval mu otec ve sklepe zvláštní kámen, pod kterým mizela za velkých dešťových přívalů všechna voda. To podnítilo jeho zvědavost; později se mu podařilo najít pod dlážděnou podlahou sklepa skrytou studnu, do níž vedly kamenné schody. Kousek nade dnem studny odbočovala vodorovná chodba, táhnoucí se někam pod dvůr. Daleko se však nedostal; chodba byla zavalena šterkem. Pokusil se kopat, ale stále se sesouvající šterk znemožňoval proniknout do chodby hlouběji, takže svou snahu musel vzdát.

Historici soudí, že nejde o nic zvláštního, že prostě sklepy domů kolem berounského náměstí byly, tak jako ve všech středověkých městech, navzájem propojeny.

Jenže jak vysvětlit, proč například ze sklepa bývalého hostince U Štětku v osadě Popovicích vedla podzemní chodba až na vrchol Koukolový hory? Tento výrazný kopec nad Královým Dvorem, dnes bohužel hodně poničený lomem, měl vždy záhadnou a zlověstnou pověst. Dokonce ani kaple sv. Blažeje, postavená na něm roku 1832, dlouho neobstála a změnila se ve zříceninu.

Mezi mohutnými balvany na svazích Koukolový hory bývaly prý ještě v 18. století skrýše obávaných lapků. Je jisté, že pro ně mohlo být podzemní propojení hospody s lesem „strategicky“ důležitou trasou. Jenže se nezdá pravděpodobné, že by právě lupiči, chtějící bezpracně žít na úkor jiných, budovali tak namáhavé dílo. Pokud tu nějaká chodba opravdu byla, existovala už dávno před nimi a oni ji při hledání vhodných úkrytů náhodně objevili - a využívali pro své nekalé plány.

Jezuité nebo mimozemšťané?

Při natáčení televizního seriálu *Záhady a mystéria* jsem poznal jednoho zajímavého starého pána. Kdosi na něj vymyslel škodolibou přezdívku „dědek z díry“. Jmenuje se Miloš Štraub a kdysi býval novinářem. Když se v lednu roku 1966 „vydal napsat reportáž“ o propadlé ulici v Praze na Proseku, netušil, že je to pro něj osudová událost. Tehdy pochopil, že je na stopě úžasného tajemství. Od té chvíle svůj život zasvětil průzkumu záhadného podzemního

labyrintu, táhnoucího se od Prahy až do Staré Boleslavi. Publikování článků o této problematice mu bylo posléze komunistickým režimem zakázáno, byl mu zakázán i přístup do podzemí.

Teprve v roce 1999 mohl svůj průzkum dokončit, když o jeho objevy projevila zájem televize Prima. V úzké spolupráci speleologů, geologů, moderní detekční techniky a zkušených proutkařů se skutečně podařilo najít stopy, potvrzující Štraubovu teorii o zvláštní propojenosti lomů a těžebních štol s tvrzemi, zámky, kostely a kapličkami. Trasa nevedla přímočaře, ale jednotlivé oblasti na sebe navazovaly, člověk se kdysi mohl dostat hodně daleko, až osmnáct kilometrů vzdušnou čarou.

Problému podzemních chodeb se nezávisle na sobě věnovalo několik badatelských skupin v Cechách i na Moravě. Většinou se shodly na hypotéze, že od 15. do 18. století vznikal postupně v Evropě obranný systém podzemních chodeb, který navázal na předchozí lokální sítě a pokusil se z nich vytvořit jednu globální síť, do níž by byla začleněna všechna světská i církevní sídliště městského i venkovského typu. Je to tedy především dílo doby baroka, k jehož urychlení přispěly neblahé zkušenosti třicetileté války a neustále hrozící turecké nebezpečí. Víme, že podzemní část barokních pevností-kasematy (u nás se zachovaly například na Vyšehradě, v Terezině a Josefově) - byla stejně důležitá, ne-li důležitější, než ta vnější.

Nejdokonaleji tento systém popsal brněnský proutkař a senzibil Oldřich Hradil. Přišel také na to, jak dovedně bylo k orientaci využíváno různých sakrálních staveb. Při adaptačních pracích v oblasti Věrovan poblíž Přerova objevil vstup do chodby, vedoucí z jednoho statku, z bývalé rychty, do polí. Chodba byla po několika metrech zavalena, ale pan Hradil sledoval její směr s pomocí virgule a překvapilo ho, že na trase nachází řadu kapliček. Pod Božími mukami dokonce odhalil křížení několika chodeb a po delším hledání zde dokonce našel otvor do země - větrací průduch.

Oldřich Hradil soudil, že Boží muka člověku, který ví, co hledá, poskytnou přesné údaje o situaci v podzemí. Svými čtyřbokými, kruhovými nebo trojbokými půdorysy určují tvar křižovatky chodeb a směřování dalších větví. Rovněž různá sousoší v krajině ukazují

směr skryté sítě. Větší kapličky pak pod svou podlahou skrývají vchody. Možná že pověsti o přízracích a světélkách, zjevujících se za temných nocí u kapliček, vznikly tak, že náhodný svědek zahlédl pracovníky při výstavbě či údržbě chodeb.

Systém podle Hradila zůstal nedokončen, ztroskotal na rozporech světské a církevní moci. Jeho budování bylo vždy řízeno určitými církevními řády. V době gotiky budovali dílčí sítě cisterciáci kolem center svých klášterů, posledními nositeli tajemství podzemních chodeb, pak byli jezuité.

Ještě odvážnější je ve svých spekulacích záhadolog Vratislav Měchura z Písku. Říká: „Aby se někdo pustil do tak gigantického díla, musel tomu předcházet obrovský strach z něčeho. Ale z čeho? Nejspíš z něčeho, co přichází z nebes a před čím se lze ukrýt pod zemí. Obava z atomového výbuchu? Z kosmického záření? Z ostřelování laserovými paprsky? Zní to fantasticky. Ale nemusíme hned myslet na útok mimozemšťanů. Třeba od pradávných dob přežívala v lidstvu traumatizující vzpomínka na děsivou přírodní katastrofu, která spálila povrch Země hrozným žářem.“

Keltové, hrdí bojovníci, jejichž centrum bylo právě na našem území, v Bohemii, překvapili Římany svým výrokem: „Nebojíme se ničeho na světě, jen jediného: aby nám nebe jednoho dne nespadlo na hlavu.“

Kam až jsme se dostali od klukovské romantiky tajných chodeb! Ale ať už byl jejich účel jakýkoliv, jedno je jisté. K ražení tunelů bylo zapotřebí mnoha dělníků; po dokončení práce však tito lidé představovali největší slabinu pro bezpečnost systému. Žádná přísaha, ani odměna, nemůže člověka jednou provždy umlčet; zejména ne člověka z nižší třídy, jehož zájmy bývají čistě materiální. Z toho vyplývá, že na pověstech o následné likvidaci všech, kdo se na takových stavbách podíleli, určitě něco bude. Poslední příklady máme z dob docela nedávných, kdy diktátorské a fašistické režimy využívaly při budování podzemních továren práce vězňů koncentračních táborů a trestanců, o nichž bylo předem rozhodnuto, že z těchto pracovišť nesmí odejít živí.

A tak příběh o upálení horníků na Mořině nemusí být jen hrůznou povídkou, ale něčím, co má ke skutečnosti blíž, než si vůbec troupíme připustit.

Dobývání rudy "v jámách" - nejstarší způsob těžby

VELKÝ PÁTEK NA DUKÁTOVÉM POLI

„**C**hrámová opona se roztrhla, slunce se zatmělo a země se otevřela...“ Slova evangelia sv. Matouše se mi náhle vybavila v té chvíli podivného ticha pod velikým křížem, který se nade mnou tyčil, nachýlený a černý proti průzračně bledému nebi. Patu kříže ovíjelo šípkové houští, ostny na dosud holých větvích připomínaly trnovou korunu. Mráček, kterého jsem si před tím ani nevšiml, najednou zastřel slunce a po zvlněné náhorní pláni se rozběhl stín. Fialově zamžené linie kopců, táhnoucí se jako vlny moře na protilehlé straně širokého údolí Berounky, náhle ostře vystoupily proti obzoru. Připadal jsem si jako na obrovské ploché lodi, která zvolna a majestátně pluje nad mlhavými hlubinami věků. A stožárem tohoto korábu věčnosti je právě onen kříž, proslulý Prachový kříž, vztyčený na kamenité Golgotě uprostřed rozlehlého pole. Jestli by se někde u nás mělo natáčet ukřížování Krista, těžko by se našlo vhodnější místo, než je Hradiště nad Stradonicemi.

Byl Velký pátek, kdy se země otvírá, aby vydala své poklady. A já jsem se rozhodl prožít tuto magickou chvíli přímo na Hoře pokladů, na proslulém Dukátovém poli.

Ležel jsem na pahorku pod křížem a vnímal zvláštní sílu místa...

Zlatokopové

Jako bych viděl stíny dvou mužů s motykami a pytli, kteří sem přicházejí počátkem srpna roku 1876. Tenkrát se místu říkalo trochu jinak: Jateční pole. A chalupníci ze Stradonic, krčících se tam dole u řeky, na úpatí hory, sem chodívali hledat velice svérázné poklady - kosti. V místě, kde se pláň lomila do strmých srázů klesajících k řece, se jich nacházelo neuvěřitelné množství. Znalci v nich rozpoznali kosti krav, koz, ovcí, vepřů, jelenů, srnců, zajíců. Vyprávělo se, že sem zvířata chodila za dávných dob umírat, že tu

měla svůj hřbitov. Ale mnozí věděli, snad ovlivnění místním učitelem, milovníkem „starožitností“, že tu býval hrad mocného soudce Kroka, otce slavné kněžny Libuše, jak se o tom zmiňuje kronikář Kosmas, a ty kosti že pocházejí z obětí pohanským bohům.

Především však byly kosti zdrojem snadného výdělků. Kramář je vykupoval jako surovinu na výrobu kostní moučky. A tak v době bídy chodili Stradoničtí „na kosti“, jako se jinde chodí třeba na jahody.

Jako bych v duchu viděl ty dva muže, kteří se toho letního rána vydali na Hradiště „kopat kosti“. Historie zachovala i jejich jména: Lébr a Maleček. Ještě netušili, že se blíží okamžik, který od základu změní nejen jejich životy, ale dokonce život celé obce. Že jméno Stradonice bude během několika let s úctou vyslovováno po celé Evropě a citováno v desítkách odborných knih...

Rozhodl jediný úder krumpáčem, jehož hrot se propadl do něčeho měkkého. Maleček ho škubnutím uvolnil, vytrhl ze země cary zpuchřelého koženého váčku - a za ním se rázem vyvalila zlatá záplava! Omámeně zíral na mince, které se rozkutálely kolem jeho nohou. Poklad! Teprve po chvíli si to uvědomil. Proboha, já našel poklad!!

Oba muži se vrhli na kolena a horečně sbírali. Bylo tu přes dvě stovky zlatých mincí!

Nález spustil doslova lavinu. Vzápětí propukla jedna z největších „zlatých horeček“ v našich zemích. Reportéři, jejichž články zaplavily první strany tehdejšího středoevropského tisku, líčí, jak je vrchol hory obsypán lidmi jako obří mraveniště. Proudí sem davy ze všech stran. Lidé zanechali práce, opustili svá hospodářství a celé dny jak v transu kopají a přehazují tuny hlíny. Vznikají půtky a boje, každý si vykolíkuje a pečlivě stráží svůj „zábor“. Majitelé polí marně vznášejí své nároky, nikdo se jich neptá. Musí zasahovat policie, do věci se vložila správa panství, jíž podle zákona náleží vše, co se najde v zemi, ať už jsou to rudy, nerosty, nebo jako v tomto případě poklady. Nálezce Maleček utekl do Ameriky, aby to, co našel, nemusel odevzdat.

Po prvotním zklamání, že zlatých mincí a šperků ubývá, vypukla nová zlatokopecská vlna. Tentokrát však už nešlo o zlato. Na scéně se

objevili starožitníci a sběratelé, a ti kupodivu byli ochotně dobře platit i za to, co venkované předtím odhazovali jako nepotřebný „šunt“ - střepy nádob, rezavé železné a bronzové předměty, výrobky z kostí, keramiky a skla. A tak nastalo nové přesívání hromad vytěžené „hlušiny“.

Obchodníci se starožitnostmi si přímo ve vsi zřídili pobočky. Zájem neustále stoupal, ovšem nálezů pochopitelně ubývalo. Místní usedlíci se rozhodli, že tak výhodný kšeft nepustí z ruky, a tak začali vyrábět napodobeniny z pálené hlíny, kovu a kostí, louhováním v moči jim dodávali starobylou patinu, zahrabávali je na „Dukátovém poli“ a pak radili nadšeným sběratelům, kde by se dalo „něco pěkného“ nalézt.

Dobře organizovaná síť výrobců a překupníků vytvořila jakousi „archeologickou mafii“. I naše Národní muzeum má kromě několika originálů bohatou sbírku falzifikátů, za které tehdy utratilo nemalé peníze.

Starověké centrum obchodu

Odkud pocházely všechny ty neuvěřitelné poklady „Dukátového pole“? vysvětlení je celkem jednoduché. Na počátku našeho letopočtu - někdy mezi lety 200 před a 100 po Kristu –se na vrchu Hradišti nad Stradonicemi rozkládalo mohutné keltské město, středisko řemeslné výroby a mezinárodního obchodu. Zaujímalu plochu přes osmdesát hektarů. Přicházeli sem římsí obchodníci s luxusním zbožím, což dokládají nalezené šperky, bronzové kotlíky, amfory a především mince z nejrůznějších míst světovládného římského impéria - dokonce až ze severní Afriky. Keltové zde však razili i vlastní zlaté mince. Už koncem středověku se pro ně ujal název duhovky, protože se leskly v polích po silných bouřkách a deštích, kdy je proudící voda vyplavovala z hlíny na povrch. K zajímavým nálezům patří také rámečky voskových tabulek a rydla, jimiž se do nich psaly obchodní záznamy. A také železné klíče; důkaz, že už tehdy se bohatí báli o svůj majetek.

Na počátku prvního tisíciletí město ještě nějaký čas žilo i pod germánskou nadvládou a někteří badatelé míní, že právě tady je nutno hledat sídlo krále Markomanů Marobuda, který byl vychován v Římě a snažil se proto do kmenového společenství zavádět prvky vyspělejší antické kultury.

Dnes si archeologové zoufají nad tím, že jedno z nejbohatších evropských nalezišť bylo zničeno dřív, než mohlo být odborně prozkoumáno, popsáno, zaměřeno a zakresleno. Nevíme nic o rozložení domů, dílen a ulic dávného města. Jen místy se na obvodu pláňe rýsují nevelké pozůstatky obranných valů. A přesto tu něco zůstalo, něco nehmatatelného a nepostižitelného...

Dávné ozvěny

Údolím se něco pohybovalo. Uvědomil si, že to není stín mraku, ale sama země, která se vrásní a skládá, zelená krajina, jíž běží vlna jako vítr po vodě. Z hlubin to dunělo, vítr běsnil, tráva šelestila. Něco obrovského rozráželo travnaté svahy do rozlévajících se vln, krájelo to zem kamennými věžemi a vysokými zdmi, bílými útvary, které se pohybovaly jako kosity, vystupovaly z drnů, znovu klesaly a mizely z očí.

V těch několika sekundách, v nichž město prorazilo na povrch, stačil spatřit rozvalené zdi, rozšklebené brány, vlající šlahouny révy a břečťanu, jež rozvaliny obrůstaly, ježící se kořeny pokroucených stromů, které se prodíraly jako hadi starým, kostlivě vyběleným kamením.

Stejně rychle, jako se vztyčilo, město zase zmizelo a tam, kde se země rozevřela, nezůstala po nějakém poškození ani stopa. Zato pod ním se svět otrásal, jako by celý kopec hrozil, že se rozerve...

Tento sugestivní obraz pravěkého města, vynořujícího se v určitých dobách z hlubin země, líčí anglický spisovatel Robert Holdstock v románu Dávné ozvěny. Má na mysli tajemné město Glanum, jehož pozůstatky se nacházejí poblíž města St.Rémy ve francouzském Provensálsku. Trosky pocházejí z římských dob, ale pod nimi byla nalezena svatyně s torzem sochy keltského boha Cernunna, Pána zvířat. A spousta zvířecích kostí spousta zvířecích kostí? Ta přece byla i na Hradišti nad Stradonicemi!

Tvrdí se, že města, postižená kletbou, se propadají. Ale pořád jsou někde v hloubi země připravena, aby se připomněla, aby vydala své svědectví, aby znovu zamíchala lidskými osudy.

Jak zaniklo bohaté a mocné keltské město nad Stradonicemi? Odešli jeho obyvatelé, byli vyhnáni, vymřeli nebo byli pobiti? Schoval si bohatý kupec měšec s veškerým svým jměním v naději, že se pro něj jednou on nebo jeho potomci vrátí?

Domnívám se, že poklad byl záměrně uložen „na věky“. Nebyl určen lidem. Šlo o takzvaný rituální depot, oběť bohům, zoufalou prosbu o přízeň a záchranu v nějaké beznadějně situaci. Nasvědčovalo by tomu i umístění nálezu v nejvyšším bodě Hradiště, na akropoli, v prostoru vyhrazeném božstvům a jejich svatyním. Byl to dar zemi, temným démonům hlubin.

Vyhověl bůh Teutates prosbě a schoval město pod zemí? Nebo se zkusme zeptat reálněji: Zůstaly snad pod zaniklým městem nějaké skryté sklepy, tajné chodby a dutiny? Vzhledem k tomu, jak byla plocha Hradiště mnohokrát překopána, se to nezdá být pravděpodobné. A přesto...

Proč Hradská cesta, stoupající na Hradiště úvozem a prolukou v zarostlém valu na místě někdejší brány, bývala také nazývána Zlá cesta? Traduje se, že se na ní kdysi propadl vozka i s vozem a koňmi. Země ho pohltila a nezůstalo po něm ani stopy.

Nad horou Hradištěm se vznáší temná kletba. Snad proto byl vztyčen kříž, aby ji zažehnal, aby jako mocný tvarový zářič

neutralizoval negativní síly, tryskající z té pláně. Jenže „propadlé město“ vtahuje kříž k sobě. Říkáte si, jak by ho mohlo vtahovat?

Tak si poslechněte, co spisovatel Viktor Palivec zaznamenal v sedmdesátých letech dvacátého století. Je to zajímavé vyprávění starého pamětníka ze Stradonic, pana Antonína Hrachovce. Cítuji doslova:

„Křížek tu stojí již léta, ale není jediný. Já už pamatuju třetí. Každý se propadá a není nic platné, že ho po čase vytáhnou - brzy zas stojí Kristus nohama na zemi, jako by chtěl odtud odejít, z toho pohanského místa. A když zadupáš, pod zemí to duní. A proč se kříží říká Prachový? No, prý kdysi tady nahoře na Hradišti stály dvě chalupy, Prachová samota, podle původního majitele Pracha, co si je postavil. Ale nikdo tam nechtěl bydlet, protože tam strašilo. Nakonec chalupy shořely a rozpadly se, nic z nich nezbylo, jenom ten kříž je tu na památku, aby se duchové nevraceli.“

Současný kříž, který na vrcholu Hradiště najdete, je bez figury ukřížovaného. Jen dvě prostá zkřížená břevna. A přesto se pohybuje, naklání se, takže už musel být podepřen latí. Rozestupuje se štěrka pahorku pod jeho vahou? Nebo tu skutečně působí ještě jiné síly?

Viktor Palivec pověst o zániku Prachový samoty literárně zpracoval. Podle něj se tvrdohlavému muži, který chtěl na Hradišti za každou cenu žít, zjevil ohnivý duch Dyma, strašlivý vládce křivoklátských lesů, a spálil jeho chalupu „na prach“.

Příšerný strážce pokladu

Jiné pověsti zase vyprávějí o tom, že na Velký pátek se v pravé poledne zjevuje poblíž Prachového kříže pekelný černý pes s rudýma očima a plamenem šlehajícím z tlamy. Je to strážce skrytých pokladů.

Černí psi jsou zvláštním fenoménem, kterému se věnují badatelé především v Anglii a Irsku, kde se to jimi přímo hemží. Vzpomínáte na proslulého psa baskervillského z Doylova románu? Badatel v oblasti paranormálních jevů Karl P. N. Shuker ve svém Atlasu záhad píše: „Lidé pekelné psy potkávají na stále stejných místech. Pohybují se v přesně vymezených hranicích určitých lokalit, jako by k nim byli přivázáni neviditelným řetězem. Taková teritoria se často

nacházela v okolí starobyklých zřícenin, megalitických staveb, pravěkých mohyl, případně zarostlých neobdělávaných mezí, o nichž se soudilo, že jsou drahami, jimiž proudí zemská energie."

Mnozí badatelé se domnívají, že černí psi jsou periodická stopová zjevení - jakási forma přenášené energie, možná uchovávací obrazy skutečných psů z minulosti, které se nějak oživují vlivem jistých meteorologických jevů a také v závislosti na psychickém stavu pozorovatele, před jehož očima pak defilují jako trojrozměrný, plastický film. Je zajímavé, že v mnohých keltských hrobkách, ale také ve slovanských pohanských svatyních našli archeologové kompletní psí kostry. Je zřejmé, že pes býval rituálně obětován, aby jeho duch střežil určené místo. Neležela snad na Dukátovém poli nedaleko měšce se zlatými mincemi také psí kostra? Nálezci by něčemu tak běžnému určitě nevěnovali pozornost byli přece na „lovu" zvířecích kostí, takže určitě hledali v místech, kde se těchto kostí nacházelo nejvíc.

Potkal jsem pekelného psa?

Od Prachového kříže jsem se vydal kolem zbytku někdejších valů a sestupoval jsem po západní straně hory, kde je v lese ukryt pramen. Jsou tu terasy, zarostlé hustým křovím a mezi nimi malé loučky.

Najednou jsem se zarazil. Před sebou na pěšině vedoucí úzkým zarostlým úvozem jsem spatřil velkého černého psa. Vypadal na vlčáka. Viděl jsem ho na konci „tunelu" převislých houštin, rýsoval se tam jako černá silueta. Seděl na zadku, hlavu vztyčenou a uši napřímené a díval se ke mně. Byl zjevně ve střehu. Vypadalo to, jako když tam na mě čeká.

Setkání s velkým toulavým psem, jehož pán není nablízku, by nemuselo být zrovna příjemné. Snažil jsem se vyvarovat prudkých pohybů a pomalu jsem couval. Tak jsem se po chvíli dostal db míst, kde se dob odbočit vpravo do stráně. Zkontroloval jsem si pohledem, jestli se tam dá vyšplhat, znovu jsem se podíval, co dělá pes-a překvapilo mě, že už tam není. Během té vteřiny, co jsem vrhl pohled stranou, zmizel. Možná odskočil někam do houštin.

Najednou jsem začal mít velmi nepříjemný pocit, že pes se může vynořit kdekoliv, že si mě oběhne a zaútočí zezadu. Pro jistotu jsem

sebral ze země silný klacek a zvolna jsem šel k místu, kde před tím pes seděl. Nikde nic, ani v okolních houštinách se nic nehnulo, sebemenší zvuk neprozradil jeho přítomnost. Zjistil jsem, že v tom místě na konci úvozu se pěšina dělí; jedna její větev sestupovala příkrým svahem k prameni.

Slezl jsem tedy ke studánce, prohlédl jsem si ji. Když jsem hledal vhodný úhel k pořízení fotografie, podíval jsem se opět bezděky (či snad veden nějakým tušením?) nahoru a zatrnul jsem. Na hraně svahu, odkud jsem před chvílí přišel, se proti obloze opět rýsovala černá silueta sedícího psa. Zase bez pohnutí hleděl ke mně.

Přiznám se, že už jsem se u studánky dál nezdržoval a co nejrychleji jsem pokračoval v sestupu lesem až dolů, na hlavní cestu, vedoucí pod úpatím kopce do Nižbora.

Pes mě nesledoval. Teprve pak jsem si uvědomil, jak je zvláštní, že jsem ho vůbec neviděl v pohybu. Začal jsem tomu žertem říkat „přízrak sedícího psa“. Samozřejmě že mohlo jít o toulavého psa, který měl ze mne stejný respekt jako já z něho, sledoval co dělám a udržoval si bezpečný odstup. Ale ta jeho zvláštní nehybnost a mlčenlivost...

Teprve zpětně jsem si začal uvědomovat všechny souvislosti. Velký pátek, staré keltské hradiště, blízkost místa, kde byly ukryty rituální poklady, pramen, který už před dvěma tisíciletími zásoboval oppidum vodou, kříž na zaniklé akropoli, mé zvláštní duševní rozpoložení... Byl to skutečný pes? Ano, byl černý, pokud se však budete ptát, jestli měl patřičné ohnivé oči, tak tím nemohu posloužit. Na tu dálku jsem si jeho oči nevšiml, neviděl jsem je, pes byl vždycky proti slunečnímu světlu, a tak jsem ho vnímal jen jako siluetu.

Největší poklad na světě

Mince z Dukátového pole nad Stradonicemi nejsou jediným obětním pokladem zdejších Keltů. Několik nálezů v okolí ukazuje, že zlata býval v tomto kraji před dvěma tisíciletími skutečně nadbytek. Vůbec nejbohatší poklad keltských mincí - prý dokonce největší na světě - byl nalezen v roce 1771 v bažinatém údolí potoka u Podmokel na Zbirožsku. To je víc než dvacet kilometrů od Stradonic, ale přesto historici soudí, že všechny tyto mince pocházejí ze

stejného centra. V Podmoklech se jich našlo opravdu šokující množství: vrchovatě naplněný bronzový kotel jich obsahoval pět tisíc kusů! Do dnešních dnů se jich dochovalo jen několik, většina byla roztavena a použita k ražbě nové měny. Tehdejší nálezci si vysloužili pouze výprask za to, že se věc pokusili zatajit před vrchností - bylo to ještě v době nevolnictví - a všechno jim bylo úředně zabráno.

Ustupovali snad tudy cestou na západ přechající obyvatelé ze Stradonického hradiště? Schovali svůj poklad, aby s ním nebyli dostiženi? Vybrali místo náhodně, nebo byla rokle u Podmokel nějakým významným posvátným místem keltských Bojů? To už se asi nikdy nedozvíme.

Tajemné jeptišky ze zlatého kopce

Začínám chápat podivnou pověst, která se tradovala v okolí Broum, a která je tak zavádějící, že ten, kdo dobře nezná tuto oblast, se nechtěně dopouští komických mystifikací. Dokonce i Martin Stejskal ve svém jinak záslužném „Průvodci po tajemných místech Československa“ směle tvrdí: „Na vrchu nedaleko Kublova stával v minulosti bohatý ženský klášter. Jeptišky ze strachu před lupiči zakopaly jeho drahocenné poklady. Klášter byl později srovnán se zemí a poklady tu leží dodnes. Místo je však zarostlé lesem a nikdo donedávna neznal jeho přesnou polohu. Teprve v padesátých letech byly vykopány pozůstatky kláštera.“

Co to má znamenat? Je tím míněn klášter na Velízu? Ale o něm se přece vědělo! A navíc tam nikdy nebyly jeptišky! Autor možná nevědomky dosadil do staré pověsti o záhadných jeptiškách novou informaci o archeologickém průzkumu základů husity zničených klášterních budov na Velízu.

Podivné jeptišky, žijící v lesích u studánek, se objevují ještě v několika pověstech z Berounska a Hořovická; například v té o panně Lídě u hradu Valdeka, o studánce Kodě nad Srbskem, nebo v pověrách vážících se ke studánce milenců U tří habrů nad Loděnicemi, kde se prováděla sexuální magie. Ze všech souvislostí vyplývá, že nešlo o jeptišky podle křesťanských představ, ale o původní pohanské kněžky. Jedna z jejich přírodních svatyň s posvátným dubem se patrně nacházela i na pahorku nad močálovitým

luhem potoka Mízy, poměrně blízko zemědělské keltské osady, která ležela jihovýchodně od dnešních Broum a byla podle mínění archeologů součástí hospodářského zázemí Hradiště ve Stradonicích.

Další stopu k pokladu záhadných jeptišek najdeme na místech, kde bychom ji asi nehledali: v úřední korespondenci mezi křivoklátským hejtmanem a Českou komorou v Praze. Hejtman oznamuje, že dne 16. května 1646 nalezla jakási žena na vršku za vsí Broumy, nad rybníčkem u sklárny (nedaleko dnešní silnice z Broum do Skryj), kus zlata. Chlubila se jím ve vsi, zpráva se rychle rozkřikla a k místu nálezů se seběhlo množství lidí. Správce oznamuje, že na tom vršku rostou silné jedle a lidé kolem nich kopali a dokonce pod kořeny se podkopávali a stromy tak notně poničili. Některý našel jen jeden, jiní až pět kousků data; hejtman má však obavu, že lidé všechno nepřiznali a potají zlato za hotové peníze prodali. Hejtman oznamuje, že na místo poslal zámeckého úředníka se dvěma dráby, lby tam hlídali a nedopustili další kopání. Na ukázkou posílá jeden z těch zlatých kousků a dodává, že jsou všechny stejné co do velikosti a váhy, ale různé jakosti.

Z Prahy obratem odepsali, že posílají komisi, aby nález prověřila.

Ale slibné naleziště vydalo jen dvacet kusů zlata. Ve skutečnosti jich asi bylo víc, tohle jsou jen ty přiznané. Je zajímavé, že se nemluví o mincích; zřejmě proto, že na těch zlatých plíšcích nebyl žádný erb, portrét panovníka, ani číselná hodnota, a proto je tehdy, v 17. století, nikdo za opravdové mince nepovažoval.

Místo nálezů se dodnes nazývá Na zlatém kopci.

Domnívám se, že také na tomto pahorku nad močálem byly kdysi mince rituálně uloženy v koženém vaku či nějaké nádobce, jako platba za věštbu, pronášenou moudrými keltskými vědmami, druidkami. Zůstal nám jejich poklad a zkreslená vzpomínka v pověsti o záhadných jeptiškách.

II. část

STOPY Z NEZNÁMA

PODIVNÉ STAVBY

PŘÍBUZNÍ PYRAMID

KRÁLOVSKÉ STROMY

PODIVNÉ STAVBY

Znáte povídku „Šlápěj“ od Karla Čapka? Vypráví o tom, jak muž najde na čerstvě zapadané sněhové pláni jediný otisk lidské nohy. Připadá mu to nepochopitelné. Odkud dotyčný přicházel a kam pokračoval? Všechna vysvětlení, třeba to, že tu ležela zapomenutá bota, která zapadla sněhem a pak ji odnesl pták, jsou příliš krkolomná. Povídka končí filozofickým podobenstvím; možná je tato šlápěj ve sněhu znamením Boží přítomnosti, otiskem kohosi neznámého, kdo kráčí prostorem a časem bez ohledu na naše omezené vnímání světa.

Útok ohněm?

Podobné vzrušující šlápěje zanechává čas v krajině a vnáší tak do ní velice zneklidňující prvek. Jak asi vznikly spečené valy hradiště z doby bronzové na vrchu Kozel mezi Srbskem a Hostimí? Někteří archeologové soudí, že je to důsledek požáru, při němž vzplála i dřevěná konstrukce hliněných náspů a ty se v podstatě za vysoké teploty vypálily. Žár byl tak vysoký, že došlo i k natavení vápencových kamenů, jimiž bylo čelo valu obloženo. Zní to dost pravděpodobně. Ovšem vědci v Anglii, kde se nachází několik velmi velkých a doslova ve sklo proměněných kamenných valů, zkoušeli tuto teorii pokusně ověřit. Vyrobili vlastní val s dřevěnou konstrukcí a zapálili ho. Výsledek byl nevalný. Usoudili, že ke spečení valu je zapotřebí žáru, jakého nelze za běžných podmínek dosáhnout. Co to znamená? Došlo tu snad kdysi k výbuchu, jehož razanci bychom snad mohli přirovnat k energii atomové bomby?

Vodní kaple

Nechme otázku otevřenou a poohlédněme se po dalších šlápějích bez počátku a konce. Vždycky na mě zvláštním způsobem působila krajina východně od Hořovic, mírně zvlněná kotlina, lemovaná na

jihu hřebeny Brd. Uprostřed se jak hřbet spící velryby tyčí podivná Otmíčská hora. Není divu, že i ona je na vrcholu opevněna pravěkými valy. Jména vesnic a městeček v okolí zní jak prastará zaklínadla. Tíhava - původně Mstihava -leží na stejnojmenném potoce při cestě z Hořovic do Praskoles. Kdysi se tu konaly velice slavné svatojánské poutě; náves, vlastně prostranství před bývalým ovčínem, bývalo zaplněno stánky a atrakcemi. Zvláštní ovšem je, že mše se konala na ostrůvku uprostřed rybníka! Tam stojí kaplička sv. Jana Nepomuckého, kterou dal postavit v 18. století hrabě z Vrbna z kamení zaniklé vodní tvrze.

Světec, svržený kdysi z Karlova mostu do Vltavy, se stal ochráncem vodního živlu. Ale vodní rituály tu mohou mít mnohem dávnější tradici. Vypráví se o bezhlavém koni, jehož dusot zní v okolí o svatojánské noci. Přízrak se vynořuje z rybníka Bašty, právě poblíž posvěceného ostrůvku, a divoce cválá přes Bažantnici a Háj, kde se skrývají pravěké mohyly a přes pole Na hrobách. Teprve k ránu se opět rozplyne v páře nad hladinou. Říká se, že je to vodník, kterého po celý rok drží u dna hlas zvonku z ostrovní kapličky...

Pevnost bohů

Také Skřípel je prastará osada, která je už roku 999 jmenována jako majetek Ostrovského kláštera v Pavli a je jisté, že zdejší kostelík byl současníkem prvních křesťanských svatyní na Tetíně, na Velízu a ve Vráží. Nejstarší románské kostely byly zřejmě budovány na místech, kde bylo nutno vzdorovat obzvlášť silnému pohanskému kultu.

A vskutku: jihovýchodně od obce, nad Chlumeckým potokem, který sem stéká z Brd od Vysokého Chlumce, se nachází zvláštní stavba. Je to pravidelný obdélník, ohraničený vysokým valem, který má uvnitř kamenné jádro. Jeho původ je velmi starý; podle archeologických nálezů byl datován do keltských dob. K čemu sloužil?

Náš přední odborník na keltskou kulturu Jan Filip ve své knize „Keltská civilizace a její dědictví“ píše:

„Dříve byly tyto objekty považovány některými badateli za dvorce, nebo dokonce za ohrady pro dobytek, někdy i za vojenská

zařízení. Někdy se dva takové objekty objevují v nevelké vzdálenosti od sebe (40 až 100 metrů), některé jsou na půdě oppid, keltských měst, ale není to podmínkou. Německý archeolog Kl. Schwarz jim na základě nejnovějších výzkumů připisuje kultovní charakter a domnívá se, že se z nich vyvinuly pozdější galsko-římské chrámy. Zbytky jam nasvědčují, že uvnitř stály v určitých seskupeních mohutné dřevěné kůly. Možná nesly nějaký přístřešek nebo symboly bohů a mýtických hrdinů."

Podobné stavby se zřejmě skrývají pod názvem nemeton, který je rozšířen v místním názvosloví v celém někdejším keltském světě. Znamená patrně svatyni, ale jeho doslovné výklady, jak se zachovaly u prvních křesťanských misionářů, jsou do latiny překládány také jako posvátná ohrada a posvátný les. Slované pro stejné objekty používali slovo „háj" (doslova „chráněný, střežený"). Dá se předpokládat, že uvnitř této „pevnosti bohů" rostly stromy, prastaré duby, jichž se žádný smrtelník nesměl dotknout a na jejichž větve se věšely milodary; barevné stužky a z hlíny vypalované podoby zvířat. Mince a šperky se zahrabávaly ke kořenům. Jako by nám z hlubin věků vyvstával předobraz našich májek a vánočních stromků...

Kolik takových podivuhodných otisků dávných kultur se ještě skrývá v zemi, v jeskyních, v lesích, ale i uprostřed měst a vesnic - a čekají na objevení, aby nabouraly naše představy o chodu dějin a uvrhly nás opět do nejistoty?

PŘÍBUZNÍ PYRAMID

Zřádní roviny se překvapivě zdvíhá strmý kuželovitý kopeček, po jehož čele stoupá dlouhé schodiště k průčelí kostela. Zvláštní atmosféru místa nedokáže pokazit ani sousední ohrada dřevozpracujícího podniku se spoustou složených trámů a prken. Převýšení se nezdá být příliš velké, ale když vystoupíte po 52 schodech až na vydlážděnou terásku - po které lze kostel obejít kolem dokola - s překvapením zjistíte, jak značný okruh by se dal odtud obhlédnout, kdyby ovšem v pozorování nebránily hustě rostlé stromy. Na všechny strany spadají poměrně příkré svahy a geometrická pravidelnost kuželu je natolik nápadná, že nikdo nepochybuje o jeho umělém původu.

Sluneční jezdec

Podivný kopec je znám pod jménem Homole. Najdete ho v obci Dušníky, součásti města Rudné, tedy v místech, která byla kdysi počítána k Berounsku, ačkoliv dnes patří k okresu Praha - západ. Vznik Homole se snaží vysvětlit známá a mnoha autory zpracovaná pověst, která se váže k bitvě u nedaleké Loděnice, kde roku 1179 kníže Soběslav II. porazil svého soka Bedřicha. V bitvě prý padl vůdce knížecí družiny Helich. Tohoto muže obrovité postavy si kníže nesmírně vážil, a proto poručil svým vojákům, aby mrtvému hrdinovi zbudovali monumentální mohylu.

Je však zajímavé, že kronikáři dvanáctého století nevědí nic o tom, že by Soběslav nechal budovat nějakou pamětní stavbu. Poprvé se o ní ve své veršované kronice zmiňuje Dalimil, když tvrdí, že po vítězné bitvě „lícem ku Praze na paměť kopec snosichu“.

Václav Hájek z Libočan už vypráví celou povídku. V jeho podání ovšem nejde o padlého hrdinu, ale naopak, o zajatého nepřítele, který je v hlubině kopce navěky spoután. V sedle svého koně je vstoje přivázán k silným kůlům... „I rozkázal Sobieslav, aby jeden každý z

vojska jeho nabral zemie do lepky (přilby), a aby všichni tu zem sypali okolo toho jízdného; tak dlúho sypali, až jej tam živého i s tím koniem zasypali, a tak vždy nahoru sypúce velmi velký vrch nasypali, kterýž je tak nasutý u vsi Dušník a ten odienec tam s tím koniem stojí až do dnešního dne."

Dnes je nám samozřejmě jasné, že takováto „umělá hora" nemohla vzniknout improvizovaným nasypáváním hlíny na jedno místo. Aby se hromada „neroztekla" do stran, bylo nutno zbudovat kolem vytýčeného obvodu nějakou opěrnou kamennou či dřevěnou konstrukci a sypat rovnoměrně z postupně zvyšovaných teras. Jde tedy o dost náročný projekt, vyžadující přesnou organizaci práce a řízení zkušeným odborníkem.

Jak uvidíme z dalších souvislostí, stavba nemá nic společného s bitvou u Loděnice. Je mnohem, mnohem starší, její původ se nám ztrácí v šeru věků. Jméno pohřbeného obra - Helich - totiž upomíná na slunce (helios). Zdá se, že dávný mýtus byl teprve dodatečně naroubován na historickou událost.

A ještě jeden zajímavý zvyk se váže k Homoli: Kdo ji o půlnoci třikrát oběhne se zatajeným dechem a pak k jejímu svahu přiloží ucho, ten zaslechne z nitra mohyly říčení koně a smutné vzdechy. Podle mínění některých pamětníků to funguje pouze o svatojánské noci, ovšem berou to s humorem, protože bez nadechnutí dokáže obvod pahorku málokdo oběhnout. Ostatně dnes by to ani nešlo kvůli plotům sousedních pozemků a houštinám. A pokud by to člověk dokázal, po takovém výkonu by slyšel sám sebe, jak mu tepe krev v hlavě a jak sípavě lapá po dechu, což by mohl považovat za zvuky z nitra Homole.

Ovšem v trojím obcházení místa je zřejmě zašifrován zlomek vzpomínky na nějakou dávnou magickou praxi. Záhadnou funkci Homole možná lépe pochopíme, když se jí pokusíme zařadit do širších souvislostí.

Hledání ztraceného hrobu

Bizarní tvář bezlesé krajiny dávného království Wessexu v jižní Anglii dotvářelo od nepaměti značné množství podivných pahorků. Vesničané věřili, že v těchto „dutých kopcích" žijí elfové a víly, a

vyhýbali se jim s bázlivou úctou. K největším a nejproslulejším patřil Silbury Hill, ostrý kužel, zdvihadající se nad okolím do výše čtyřiceti metrů. Je to největší uměle navržený kopec v Evropě. Podle legendy byl považován za mohylu mýtického krále Sila, který zde byl zaživa zasypán v sedle stojícího živého koně! Toto zjištění mě přímo šokovalo. Obdobná pověst jako u nás v Rudné u Prahy! Jde snad o symbol stejné mytologie? Pak by bylo pravděpodobné, že obě stavby byly vytvořeny stejnou technologií a ke stejnému účelu. Ta naše je pouze menší.

Tři sta let už se lidé pokoušejí o průzkum Silbury Hillu. Z počátku je samozřejmě vedla touha po získání údajných pokladů z hrobky v nitru mohyly. Zatímco v hlíně na špičce pahorku našli dělníci popel, zvířecí kosti, rezavé střenky nožů, koňské uzdy a lebky, hlouběji už nebylo „nic jiného než kamení“. Po nějaké hrobce, natož pokladu ani stopa.

Archeologický průzkum, probíhající v letech 1967 - 68 však přinesl překvapení. Vykopávky ukázaly, že pod vrstvou drnu a sutě se skrývá smělá stavba z mohutných křídových bloků, jakási stupňovitá pyramida. Odborníci ji přirovnali k Džoserově pyramidě v egyptské Sakkáře, která je považována za primitivnějšího předchůdce pozdějších monumentů z Gízy. Podle jejich mínění začal být Silbury Hill budován někdy kolem roku 2660 př.n.l. Účel nákladné stavby je nejasný. Průzkum prokázal nesporně jen jeden fakt: Pohřební mohyla to není! Žádná vnitřní komora nebyla nalezena.

Ke stejnému výsledku došel průzkum mohutné mohyly u polského Krakova, která je prý hrobem Kroka, známého i z českých pověstí. I ten zde prý sedí v sedle věrného koně... Samozřejmě, že uvnitř nebylo nic, jen kamení a zemina.

Pravda, v některých umělých kopcích byly královské hrobky nalezeny; jako příklad lze uvést Žuráň u Slavkova na Moravě, kde spočinul věčnému spánku jakýsi mocný velmož germánského kmene Langobardů. Otázkou však je, jestli nebyly tyto pohřby v „obřích mohylách“ provedeny až dodatečně. Významná osobnost byla prostě uložena na uctívaném pahorku - podobně se přece středověká šlechta nechávala pohřbívat v kostele, pokud možno co nejbliž k oltáři.

Kůň v Homoli se plaší

z uvedených poznatků je možno odvodit, že všechny Homole souvisí s nějakou magickou operací, při níž je obětován jezdec a kůň; jsou zasypani hlínou, posláni do podsvětí, aby tam zabili draka, čili jinými slovy, aby uvolnili proudění zemských sil, oplodnili Matku Zemi a dali vytrysknout pramenům. Významnou úlohu tu hrálo posvátné kopí, symbol paprsku cílené energie. Možná bylo zosobňováno sloupem, vetknutým do vrcholu pahorku, na nějž se zavěšovaly obětiny a koňské lebky. Po nástupu křesťanství byl posvátný sloup nahrazen křížem, případně kaplí či kostelem - a funkci „otvírače země“ převzal sv. Jiří.

Proto nás už nepřekvapí, že všechny kaple a kostelíky, které byly ve středověku na vrcholcích velkých mohyl budovány, jsou tomuto svatému bojovníkovi s drakem zasvěceny.

Nejinak tomu bylo i v Dušníkách. Místní kronika nás poučí, že ve 13. století patřila obec svatojiřskému klášteru na Pražském hradě. Odtud i její název Dušníky. Dušník bylo označení pro nevolníka, podléhajícího církve, tj. duchovní vrchnosti. Přibližně v této době je na vrcholu zmiňována kaplička sv. Jiří. Nevíme jak vypadala; nejspíš měla podobu románské rotundy. Ještě dlouho poté se totiž o dušnické Homoli hovořilo jako o „malém Řípu“.

Tato původní kaple byla zničena za třicetileté války. Proč? Náhodný vandalismus žoldáků? Nebo Švédové hledali ukrytý poklad, a proto podkopali a strhli její zdi?

Roku 1660 byl na jejím místě vysvěcen barokní kostel sv. Jiří, který tu vydržel takřka do konce minulého století. Schodiště, stoupající k němu od úpatí pahorku, bylo svědkem slavných poutních procesí.

Budovatelé železnice, kteří vedli trať v těsné blízkosti Homole, nedomýšleli, co mohou udělat ořesy půdy se stavbou na uměle navršeném kopci. Stěny kostela začaly pukat, síť prasklin byla stále zlověstnější, a tak nezbyvalo nic jiného, než kostel strhnout. K tomu došlo roku 1904.

V letech 1908 až 1910 byl postaven nový kostel v pseudorománském slohu - ten, který můžete na Homoli vidět dodnes.

Při průzkumu pahorku jsem si všiml, že po celé čelní stěně kostela se klikatí výrazná puklina. Ačkoliv byla nová stavba založena na silné, kompaktní betonové desce, v nitru mohyly zřejmě znovu došlo k jakémusi pohybu...

„Když se v český zemi dějou zlý věci, kuň v Homoli se plaší,“ řekla mi stará paní, s kterou jsem si povídal o dušnických pověstech před nedalekým krámkem s potravinami.

Došlo k senzačnímu objevu

- a nikdo si toho nevšiml!

Prodírám se houštinami kolem kostelíku, abych si vytvořil obraz o skutečném tvaru Homole. Její svahy jsou pořád dost strmé a stoupají do výšky kolem deseti metrů nad okolní terén. Kolem úpatí se táhne zřetelný schod - možná zbytek obvodového kamenného věnce. Další terasovitý zlom je dosud zřetelný v polovině svahu. Tato linie je dobře viditelná pouze v období, kdy ji nezakrývá bujný porost.

Záviděl jsem zvířeti - snad lišce nebo divokému králíkovi - které si na severním svahu vyhrabalo noru. U jejího ústí se navršila hromádka kypré, šedočerné zeminy. Kdybych se tak mohl zmenšit a prolézt dovnitř! Co bych tam asi uviděl? Bylo nitro Homole v Dušníkách vůbec někdy prozkoumáno?

Ano, bylo. Právě mezidobí mezi zbouráním starého kostela a započítím stavby nového (1904 až 1908) k tomu dávalo výjimečnou příležitost. Sonda vedená z vrcholu až na úroveň okolního terénu však přinesla zklamání: kopáči nenarazili na očekávanou pohřební komoru, nenašli ani žádné střepy, nástroje, kosti, či cokoliv podobného. Kopec byl vyplněn zeminou odshora až dolů. Stavbyvedoucí nechal prokopat ze svislé šachty ještě dvě vodorovné štoly k okrajům pahorku; přinesly prý pouze důkaz, že pahorek je skutečně umělý. Co bylo tímto důkazem? Okružní kamenný věnec z nasucho kladených kamenů, který zabraňoval rozplavování zeminy? Bohužel, přesné odpovědi v záznamech o Homoli chybí. Zdá se, že výzkum byl veden značně povrchně a diletantsky.

Přítom ten nejdůležitější objev byl učiněn hned na počátku kopání. Na samém vrcholu Homole, těsně pod dlažbou původního kostela, našli dělníci koňskou lebku!

Ze by tento zvláštní předmět, zavánějící pohanstvím a čarodějnictvím, unikl stavitelům předchozího barokního kostela? To není pravděpodobné. O lebce alespoň někdo z nich musel vědět. Tehdy, koncem sedmnáctého století, zřejmě nalezenou koňskou lebku znovu pietně uložili pod novou svatyni. Působila tu posvátná bázeň, spojená se starou pověstí? Nebo se prací zúčastnil tajný zasvěcenec, který dbal, aby nebyla narušena magická síla Homole? Každopádně právě v době vrcholících honů na čarodějnice to byl odvážný čin. Na barokních rytinách jsou čarodějnice často zobrazeny, jak zapalují svíčku v koňské lebce nebo letí na kostlivém koni - tyči s koňskou lebkou na konci.

Mohyla bájně kněžny?

Úzkou odbočku jsem na dlouhé návsi v Libomyšli málem minul. Zacouvám s autem kousek zpátky, protáhnu se mezi stodolami - a najednou se za humny přímo před námi se tyčí Hrádek; záhadný pahorek, opředený spoustou strašidelných pověstí...

Svůj název získal od tvrze, která na něm ve středověku stávala. Neví se, kdo tuto tvrz postavil, kdo na ní žil, ani jak zanikla. Je zvláštní, jak historické záznamy o některých faktech zarputile mlčí. Je to snad proto, že z globálního hlediska šlo o dění bezvýznamné? Nebo jsou tu ještě jiné důvody?

Karel Sklenář ve své knize „Slepé uličky archeologie“ o libomyšlském Hrádku píše: „Kopeck je s největší pravděpodobností umělého původu; mohl vzniknout při budování tvrze, ale bylo by málo pochopitelné, proč by se stavitelé namáhali vršit středověkou technikou tak vysoký násep v údolíčku uprostřed kopců přirozených.“

Hrádek je opravdu monumentálním dílem a svojí rozlohou i výškou - dvacet metrů nad úrovní terénu - překonává Homoli v Dušníkách. Vztyčen však byl zřejmě ve stejné době a ze stejných důvodů. Archeolog Josef Maličský, působící v nedalekých Hořovicích, upozornil na tuto lokalitu jako na dalšího možného kandidáta na mohylu bájně kněžny Kazi. Kronikář Kosmas totiž popisuje její umístění dost neurčitě (blízko řeky Mže, za horou Oseká, při cestě do kraje bechyňského).

Jenže ani tato mohutná mohyla není zřejmě dílem Slovanů. Je dalším z bodů dávné, pravěké sítě, pokrývající už před třemi tisíci lety Evropu.

V nitru pyramidy

V Libomyšli a okolí se tradují mnohá tajemná vyprávění o sklepeních uvnitř pahorku. Když na některých místech zadupete, zní to dutě. Vede prý odtud podzemní chodba a pokračuje severovýchodním směrem na protější lesnatý hřeben Španělku. A jsou tu zasypané sklepy, plné vzácných zlatých předmětů a šperků. K jejich získání je však předurčena jediná rodina, sídlící po devět pokolení v Libomyšli. Nepodařilo se mi zjistit, kdo by to mohl být.

Zato jsem se dozvěděl, že jednomu z místním hledačů se prý kdysi podařilo do nitra Hrádku proniknout. Našel zpola zasypanou klenutou místnost, ale když začal odkopávat navršenou suť, zděsil se: z nitra pahorku zněly podobné údery, jako by proti němu kopal ještě někdo jiný a s každým úderem jako by se přibližoval... Muž na víc nečekal, zahodil krumpáč a utekl.

To zní dost věrohodně: údery krumpáčem se totiž mohly rezonančně zesilovat v nějaké zasypané dutině pod ním a odrážet jako ozvěna zpátky.

Mnohem mystičtější je další okruh pověstí: naše stará známá, Bílá paní, se po vrcholu pahorku prochází za měsíčního úplňku, zatímco jindy se po jeho srážech kutálí dolů k silnici ohnivé sudy. Podle jiné verze je to dokonce ohnivý kočár tažený d'ábly. Světelné jevy se váží k určitým geomantickým zónám, energetickým uzlům, kde se kříží takzvané „linie dračích žil“. Svou úlohu v posilování elektromagnetického pole zřejmě hraje i vodivost ložisek železných rud. Je skutečně zajímavé, že jak Dušník tak Libomyšl leží na okraji železnorudných pánví.

Domnívám se, že nálezy vrstev popela se to zdají dosvědčovat - že na vrcholových plošinách umělých pahorků se kdysi zapalovaly posvátné ohně. Pak by šlo skutečně o pyramidy, neboť starořecké slovo „pyramidos“ lze přeložit jako „střed, centrum ohně“. Je tím myšlena sluneční symbolika nebeského ohně, ale také neviditelný oheň, mocné energetické vyzářování, jímž se pyramida nabíjí. V této

souvislosti už tvrzení, že umělé pahorky v Dušníkách a Libomyšli jsou blízcí příbuzní egyptských pyramid, nezní tak fantasticky, jak by se snad zprvu zdálo.

Strážce zakletého Hrádku

Obcházím kolem té zvláštní pravidelné homole se strmými svahy. V místech, kde se jejího úpatí dotýká silnička, je křížek s Kristem. Zažehnavací symbol? Boky pahorku jsou porostlé stromy a hustým trním; nacházím však vyšlapanou pěšinu a šplhám vzhůru. Před vrcholem je prohlubeň: zbytek příkopu, který jako prstenec obtáčí homoli v poslední třetině výšky. Na západní straně je příkop širší a svah povlnnější - možná, že tudy kdysi vedl po jakési rampě hlavní vstup do tvrze. Budováním středověkého opevnění se do určité míry narušil původní tvar pahorku; kdysi mohl být ještě mohutnější a vyšší. Kromě příkopu a prohlubní po propadlých místnostech či sklepích tu z tvrze moc nezbylo. Zřejmě byla z převážné části dřevěná. Případný kámen se mohl hodit stavebníkům ze vsi a také budovatelům kaple...

Osud kaple na Hrádku je velice zvláštní. V pověstech se vypráví o jezuitěch, kteří zde chtěli vybudovat veliký chrám na ochranu svých tajných pokladů, ale pekelné síly jim v tom zabránily. Jaká je skutečnost?

Podle záznamů zde byla roku 1698 postavena kaple, zasvěcená - no, ovšem, komu jinému než sv. Jiří! Zhruba za sto let byla již tak zchátralá, že bylo rozhodnuto o jejím zbourání. Stalo se tak roku 1787, zřejmě v rámci osvěcenských josefinských reforem, zaměřených k odstranění veškerého mystična z náboženství. Tehdy v rakouské monarchii zanikla řada poutních míst a klášterů, z nichž mnohé už nebyly nikdy obnoveny.

Kaple nemohla být tak malá a zanedbatelná, když měla dokonce tři zvony. Podle pamětní farní knihy byly tyto zvony věnovány kostelu v Lochovicích, odkud pak byly odvezeny až do Českého Krumlova. A přesto poutní místo nezaniklo úplně beze stopy...

Jak se návštěvník blíží k vrcholu Hrádku, vynořují se před ním pokroucené větve prastaré lípy. Kdysi byla zřejmě vysazena před kaplí a nyní kraluje nejvyššímu bodu mohyly. Z jejího uzlovitého

kmene tryská mocná, povzbuzující síla; pod baldachýnem rozložené koruny ji člověk cítí přímo hmatatelně. Byl jsem zde brzy na jaře, kdy siluety holých větví připomínaly černý spár, zaťatý do modrého nebe. Ale dovedu si představit, jak za červnových teplých nocí zahaluje kvetoucí lípa celý pahorek do magického oblaku opojně sladké vůně. Pravda, místy už prosychá, plíživá smrt doléhá i na tuto třistaletou stařenku. Ale přesto se nevzdává...

Odjíždím směrem na Neumětely, silnice stoupá do kopce, a když se ohlédnu, ještě pořád vidím na východním okraji vsi ten podivuhodný pahorek, korunovaný rozložitou lípou. Památný strom tu hrdě vzdoruje bouřím a vichřicím; je to živý maják, vztyčený nad prastarým kultovním místem.

KRÁLOVSKÉ STROMY

P

okaždé, když jsem přicházel na hrad Točnick, zastavoval jsem se v průjezdu mezi prvním a druhým nádvořím. Zejména v dětském věku mě přímo fascinoval kus dutého stromového kmene, uložený tady podél zdi a opatřený cedulkou „Dub krále Václava IV“ To už snad ani nebylo dřevo, ale jakási žlutošedému kameni podobná hmota, zvrásněná, maximálně zhuštěná a bizarně pokroucená do četných záhybů a proláclin. Bázlivě jsem se jí dotekl konečky prstů, připraven ucuknout, kdyby snad náhodou ožila. Ale byla studená a chladná; jako by z toho přestárlého dřeva dýchala staletá únava...

Později, když už jsem dorůstal do romantických pubertálních let, mě vzrušovalo pomýšlení, jak takový strom přesahuje rozměr lidského věku, jak jsme pro něj něco jako jepice, tančící v záblesku dne nad hladinou času a vzápětí s přicházející nocí mizící v nenávratnu. Odpočíval v jeho stínu skutečně král Václav IV, vášnivý lovec, bloumající se svou družinou zdejšími hlubokými hvozdy?

Vládce křivoklátských lesů

Stáří dubu by šlo zjistit jedině radiokarbonových měřením, což je ovšem metoda pro krátké časové úseky dost nepřesná. Osvědčený způsob počítání letokruhů nebylo možno v případě Králova dubu použít, neboť, jak poznamenal broumský kronikář, „kmen jeho byl již od nepaměti úplně a vysoko vykotlaný, což se stalo i příčinou jeho zániku“.

Patriarcha křivoklátských dubů stával v lese Královce nad hájovnou Lukárnou, jihozápadně od Broum. Podle pamětníků se ještě v 90. letech devatenáctého století trochu zelenal, ačkoliv byl zlomený a bez vrcholku koruny, o který ho připravila vichřice. V roce 1925 už měl jenom jedinou živou větev. Kmen byl při úpatí tak silný, že šest chlapů držících se vzájemně za ruce mělo co dělat, aby ho obejmulo. Uvnitř byla prostorná dutina, téměř jako jeskyně,

vysoko vystlaná trouchnivinou; šikmé paprsky slunce pronikaly do jejího šera četnými puklinami. Často v ní přespávali netopyři.

V okolí Broum se udržovala pověst, že až Králův dub padne, bude v České zemi nejhůř. Proroctví jako by se naplnilo velmi zvláštním způsobem...

27. května 1942 provedla v Praze skupina parašutistů atentát na říšského protektora Reinharda Heydricha a vzápětí propukla vlna nacistického teroru, vrcholící vyhlazením obce Lidice. A v noci z 28. na 29. května 1942, za naprostého bezvětří, se dub zhroutil. Pouhá shoda okolností? Nebo vliv jevu, který esoterici - ale i atomoví fyzikové! - nazývají synchronicitou událostí?

Mohutný kmen se vlastní vahou rozlomil a při pádu se roztříštil na řadu úlomků. Dva větší kusy byly na památku uloženy na hradě Točníku, obrovský vykotlaný pařez zůstal na místě ještě několik let.

Při odstraňování zbytků dubu se prý v zemi našly zlomky jakýchsi dlaždic. Že by zde kdysi stávala kaplička?

O Králově dubu se také vyprávělo, že se pod ním konal královský soud nad odbojným pánem z Týřova a svatba věrného krále zbrojnoše Matury s dcerou hajného, jíž se zúčastnil sám Václav IV a snoubencům osobně požehnal probošt z kláštera na Velízu.

Ostatně i na Velízu rostl podle legendy posvátný pohanský dub, k němuž Vršovci připoutali knížete Jaromíra a stříleli po něm šípy. Později prý torzo kmene zabudovali mniši do oltáře ve zdejším kostele sv. Jana Křtitele. Pokud tomu tak skutečně bylo, pak tento unikátní oltář patrně nepřežil vypálení kostela husity.

Kolik bylo Králů?

Vzpomínám na zbytek zlomeného starého stromu, který rostl na nejvyšším bodě Zámeckého vrchu, při hřebenové cestičce od hradu Točníku ke Hředlím. I jemu se říkávalo Králův dub, i když musel být o dost mladší.

Právě tak se prý proslulá samota Na králi při silnici ze Svaté ke Kublovu - v místech, kde se otvírá daleký výhled na panoráma lesů, Krušnou horu a Hudlickou skálu - jmenuje podle dávno zaniklého Královského dubu. To je další údajné místo, kde prý Václav IV během lovu často posvačil a osvěžil se vodou z nedaleké studánky.

Legendární dub na vrchu Herinku nad Berounem, k němuž se váže jedna z verzí pověsti o setkání poustevníka Ivana se sv. Janem Křtitelem - a který býval obklopen dřevěným plůtkem a přizdoben zavěšeným obrázkem - odumřel roku 1974. Na jeho místě však roste nový, mladý doubek.

V plné síle se dosud drží Dub sedmi bratří nad roklí Mořinského potoka, dva kilometry severně od hradu Karlštejna. Je vysoký šestnáct metrů a jeho kmen má obvod 460 centimetrů. Vlastně jsou to dva kmeny, neboť pozoruhodný strom vznikl srůstáním dvou jedinců. Podle pověsti pod ním často odpočíval císař Karel IV. Odborníci však tvrdí, že tento dub nebude pamětníkem budování Karlštejna, že je mu „pouhých“ 360 let.

Jiná pověst mluví o tom, že se pod ním scházelo sedm bratří - loupežníků, aby se tu dělilo o kořist. Sedmička je symbolické číslo a poukazuje k čemusi mystickému. Dělem pod dubem, porcování úlovku... Tyhle prvky se stále opakují u všech památných stromů a zdá se, že cosi naznačují o jejich skutečné funkci.

Nelze vyjmenovat všechny „staleté krále“ v oblasti, o které si vyprávíme. Ale i z těch několika příkladů je zřejmé, že mají cosi společného. Co vlastně? Podle historiků staré stromy v lesích a mezi poli sloužily jako mezníky, vyznačující hranice pozemků a jednotlivých panství, a také důležité křižovatky cest.

Kromě toho však měly ještě další poslání, mnohem podstatnější...

Kosmický Strom

Věkovité duby, lípy, hrušně a vrby bývaly ponechávány v krajině jako takzvané svědecké stromy. Stávaly se ohnisky energie, prostředníky mezi nebem a zemí. Germánská i slovanská mytologie chápala svět jako „kosmický strom“, jehož kořeny jsou v podsvětí a větve v nebi; samo lidstvo je obyvatelem jeho kmene, a proto skrze nás proudí míza z temných hlubin země, aby se prozářila ve slunečním jasu božského dechu a tuto sílu vracela zpátky do hlubin, ke kořenům.

Svět těchto pohanských národů nebyl ještě rozdělen na zlé peklo dole a dobré nebe nahoře. Germáni si vyprávěli, že bůh Odin se nechal dobrovolně ukřižovat na světovém stromě a strávil tři dny a tři

noci v bolestech a utrpení, přibit k němu slunečním kopím. Tehdy pochopil všechna tajemství světa a spatřil je v podobě tajných znaků - run.

Kristův kříž je jen stylizovanou obdobou tohoto mystického stromu. Rozhodně nejde o samoúčelnou zdobnost, když lidoví umělci malovali na koncích ramen Kristova kříže růžice pučících listů.

Titul nejvyšších kněží a zákoníků v keltském společenství - druidové - znamená vlastně „znalci dubů“. Ale také staří Slované uctívali stromy. Na posvátných místech přinášeli oběti nedotknutelným velikánům, jimž říkali „pastýři stromů“ nebo také „králové lesa“.

Člověk v těch dávných dobách pojímal les jako nepřátelskou bytost. Musel mu vyrvat kus půdy, aby si mohl obdělat skrovné políčko, ale les na něj neustále útočil, křoviny a mlázi znovu neúnavně bujely na vykloučených místech, divoká zvěř zdupala či zkonzumovala úrodu, v temných hvozdech se dalo zabloudit a zahynout tisícerým způsobem. Psychoanalytici říkají, že temný les je obrazem lidského podvědomí, prapůvodního chaosu, bujení bez řádu a pravidel, a proto hraje tak významnou symbolickou úlohu v pohádkách, kde hrdina hledá v černém lese spásné světélko, které by ho dovedlo zpátky k lidem.

Na druhou stranu les nabízel vše, co člověk potřeboval pro svou obživu: stavivo, topivo, materiál na nástroje a nářadí, jedlé plody, lovnou zvěř, léčivé byliny. Je právě tak dvojznačný, jako všichni ti dávní pohanští bohové.

Svatba s lesním králem

S lesem bylo nutno uzavírat smlouvu, donutit ho takříkajíc k příbuzenskému vztahu, přijmout jeho vládce - strom - do lidské rodiny. Zajímavým pozůstatkem těchto prastarých lesních obřadů je slavení májů, které se na vesnicích v našem kraji pořádá dodnes. Účastníci a pořadatelé si ale už neuvědomují její původní symbolický význam.

Podstata májů je totiž v tom, že do vsi je přinesen strom zvaný Král a zasnouben z nejkrásnější dívkou, která se tím stává

„Stromovou královnou". Původně musela být dívka opravdu až do podzimu svému stromu věrná a „nepodvádět ho s muži", jinak by na vesnici přivolala velké neštěstí.

Májový Král se totiž nechával stát až do dožínek, jako záruka plodnosti a bohaté úrody. Dnes se všechny části obřadu - vztyčení Krále, zasnoubení s Královnou, tanec kolem Krále, jeho poražení a následná „pohřební hostina" konají v rozmezí jediného dne - od večera do příštího večera.

Kult stromů přešel z pohanských dob zcela plynule i do křesťanského pojmání světa. Většina křížů a kapliček je stíněna starými stromy; možná lidé stále podvědomě tušili, že právě strom je oním sloupem kosmu, po němž modlitby stoupají vzhůru. A co je vlastně pilíř v gotickém chrámu, rozvětvující se do bohatého žebroví klenby? Nic jiného než kamenný model stromu! Chrám v sobě spojuje magické vlastnosti lesa a jeskyně.

Ale zapomeňte raději na všechny teorie a spekulace a vydejte se k těm moudrým velikánům, opřete se o jejich drsnou, rozpukanou kůru, zavřete oči a nechtě na sebe působit příliv hojivé síly, která proudí z hlubin země až do konečků nejtenčích větviček. Nad vámi bude tiše šumět listí a možná po čase pochopíte smysl téhle pravěké písně lesů...

III. *část*
NEHMOTNÝ SVĚT
PŘÍZRAKŮ

ZÁHADA BÍLÉ PANÍ

ÚNOS Z LESNÍHO HRADU

STÍNY MRTVÝCH

RÁMUSÍCÍ DUCHOVÉ

ZÁHADA BÍLÉ PANÍ

Kde jsou ty časy, kdy zámecké pokoje zněly hudbou a veselým smíchem půvabné Terezky, do níž byli zamilováni všichni ti chytří pánové z Prahy, co se sem, do Králova Dvora, sjížděli k panu nájemci Macháčkovi, aby s ním vedli učené řeči. Služebná Kačka byla sice osoba prostá a nevzdělaná, ale přesto pociťovala lítost, že se ty časy nevrátí. Terezku pohřbili, ještě jí ani nebylo osmnáct, a bylo to, jako by slunce zašlo za mrak. Její otec se z toho nikdy nevzpamatoval. A teď i na něj dolehla vážná nemoc. Vyžaduje péči ve dne v noci...

Dnes poprvé na Kačku vyšla noční služba u nemocného. Spěchá zšeřelou chodbou, v rukou táč s léky, minerální vodou a obklady, a má divný pocit; připadá jí, jako by svět zamrzl do zvláštního černobílého obrazu. Tlumené světlo lampiček vrhá dlouhé, strašidelné stíny. Stojací hodiny v hale odbíjejí, jejich zvonkohra vybrnkává melodii „Nad Berouňkou pod Tetínem“. To už je půlnoc?

Překvapeně se zastavila. Co je to? Z tmavého rohu k ní dolehl šustivý zvuk, znělo to, jako by někdo drhl papírem po stěně. Blížilo se to. Hrdlo ji sevřela nepochopitelná úzkost. Najednou jako by se probudila z ustrnutí, rozběhla se halou, rychle vklouzla do kuchyně a přibouchla za sebou dveře. Málem se srazila se starou kuchařkou Voršilou.

„Co tu lítáš, ty třeštido!“ vyjela na ni kuchařka.

„Tam... tam něco... něco tam. Škrábe po zdi...“

Kuchařka zvážněla. Zamyšleně se zadívala oknem do temného zámeckého parku. „Už zase chodí,“ řekla po chvíli tiše.

„Kdo?“

„Bílá paní. Má šustivé šaty s dlouhou vlečkou... To je ten zvuk. Už jsem ho mockrát slyšela. Ale někteří tvrdí, že ji i spatřili. Pomalu a vážně kráčí a za ní běží bílý chrt. Bez odporu prochází zdmi i zavřenými dveřmi. Pacholek Václav povídal, že ji vídá ve stáji. Postává tam a ukazuje na místo, kde bývala uvázána černá straka. Teď je to místo prázdné. Kráva churavěla a pošla. Říká se, že tam

žádné dobytče neobstojí, a tak tam už raději žádné nedávají. Václav myslel, že bílá paní ukazuje na zakopaný poklad, tak ještě s dalšími tam hledali, ve zdi i v podlaze, ale nic nenašli."

„Tak co vlastně ta bílá paní hledá?"

„Jo, holka, kdopak může znát tajemství duchů? Asi to bude nějaká zakletá hraběnka, co si tu odpykává svoje hříchy. Ale nemusíš se bát; ještě jsem neslyšela, že by někomu ublížila..."

Vyprávění služebné, v té době již vetché stařenky, zapsal počátkem dvacátého století počápek učitel V. Marcín. A dodává, že v době, o níž se vypravovatelka historky zmiňuje, byly v sousedství zámku znatelné pozůstatky zaniklého hřbitova; pahrbky hrobů a polozbořená hrobka. Právě odtud o půlnoci, za hrozného hluku, jako by se zeď sesouvala, vystupovala bílá paní na svou obvyklou procházku zámeckým okolím. Asi po hodině opět za velkého rachotu ve zříceninách hrobky mizela. Lidé si vyprávěli, že tyto zjevy přestaly teprve, až byl hřbitov úplně zrušen, hrobka rozebrána a nalezené kosti pohřbeny na počápekském hřbitově.

Bílá paní: nezbytná rekvizita starých hradů a zámků. Jedna legendární bílá paní sídlí na hradě Točniku, hrad Karlštejn jich má dokonce dvanáct...

Neblahé znamení

Žebrácký kronikář Karel Pánek zaznamenal další velice zvláštní setkání, s jehož pamětníky osobně mluvil. Stalo se to někdy počátkem dvacátého století. Majitel třešnovky, která se rozkládala na náhorní planině nad městem Žebrákem, vážně onemocněl. A protože byla zrovna doba zrání třešní, vyslal dceru, aby úrodu pohlídala společně se svým snoubencem. Oba mladí lidé trávili příjemný večer, seděli spolu na lavičce před hlídačovou boudou a drželi se za ruce. Narudlé slunce se skulilo za lesy a zablikala první hvězda.

Najednou oba shodně uviděli, jak se z blízkého lesíka vynořila vysoká bílá postava a zamířila přímo k nim. Obešla boudu a těsně minula lavičku; dívka později tvrdila, že ucítila studený závan vzduchu a měla pocit, jako by se bílý háv přízraku oťel o její šaty. Povšimla si též, že Bílá paní měla i zcela bílé vlasy, sahající jí až do pasu, a v bledé tváři snad hluboké oči, snad spíše jen jakési stíny,

vyvolávající dojem strnule upřeného pohledu. Zjevení nepromluvílo, ani nijak nereagovalo na vyděšenou dvojici a stejnou cestou, jakou přišlo, opět odešlo. Bílá postava brzy zanikla v husté smrčíně.

Příhoda má zajímavý dovětek: šest dní po tomto neobvyklém setkání zemřel dívčin otec. Jako by se potvrzovala stará tradice, že Bílá paní je zvěstovatelkou osudových změn, zejména zrození a smrti.

Starogermánská bohyně?

Představa Bílé paní je v Čechách nejčastěji spojována s dobročinnou a laskavou Perchtou z Rožmberka, která po nepřilíš šťastném životě vstoupila do legend jako ochranná pramáti našeho nejvýznamnějšího šlechtického rodu. Její postava ve vysokém gotickém čepci, jak je zachycena na proslulém obraze na hradě Rožmberku, se stala modelem pro všechny ilustrátory pohádek a pověstí.

Je bezesporu pravdou, že zmíněný obraz obsahuje řadu magických, astrologických a alchymistických symbolů. Ty však odkazují k mnohem dávnějším a hlubším souvislostem.

Vlastenecký archeolog a sběratel lidových zvyků Václav Krolmus zaznamenal, že ještě před dvěma sty lety chodily v období Vánoc kolem Prahy a zejména na Berounsku, Hořovicku a Zbirožsku maškary s Bílou paní čili Perechtou. To je velmi zajímavá informace, která vrhá na popisovanou zjevení Bílé paní zcela nové světlo.

Etnograf Čeněk Zíbrt zapsal koncem 19. století podle vyprávění pamětníka:

„O Štědrý večer nebo na Vánoce přišly Perychty, černá a bílá; zvoneček a švihání prutů po oknech je ohlásilo. Perychty jdou! Děti se už strachy schovávají. Hrůza šla z obou. Černá hlubokým hlasem mumlá: ‚Břicha vám rozpáremo, co jste jedli, na to se podíváme!‘ Bílá Perychta se točí na všechny strany s vyplazeným jazykem, ohydnou hlavou kývajíc, očima jiskříc; druhá brousí na ocílce svůj dlouhý nůž.“

Masky Perchty mají bezpočet krajových variant; často měly holé ruce až po lokty červeně nabarvené, jakoby od krve a v ruce třímaly obrovský, zkrvavený nůž (často dřevěný). Černá byla v černé sukni a

blůze, obličej měla začerněný sazemi nebo zakrytý černou škraboškou, na hlavě černý šátek namotaný na způsob turbanu a za ním zastrkána havraní brka nebo začerněnou husí peroutku. Ještě zlověstněji působila bílá. Ta měla bílou dlouhou košili až na zem a na hlavě zvláštní kuklu, jejíž kostra byla z prutů na způsob koše, potažená plátnem a polepená červeným papírem. Měla velké zuby a mezi nimi se míhal vyplazený červený jazyk, ovládaný páčkou a uvnitř skrytým táhlem. Podle již zmiňovaného Zíbrtova svědectví se na jazyk přilepovala doutnavka, ztrouchnivělé vrbové dřevo, které uvnitř doutná a tím osvětluje oči a tlamu škrabošky. Staromódní bílý čepec s kokardou a dlouhými splývajícími pentlemi se uvázel na hlavu jako kukla.

Podle záznamů etnografů jde o starogermánskou bohyni Perachtu (později změkčeno na Berthu, Bertu). Toto slovo znamenalo svítící, skvělá, vznešená, ladná; což je v absurdním protikladu k podobě, v jaké se v našem lidovém prostředí předváděla. Ovšem pohanští bohové jsou vždy zvláštní svou dvojznačností. Původní Perchta dohlíží na dodržování tradic a odkazu předků, je přísnou rodovou strážkyní, pomocnicí pradlen a rodiček. Donedávna se v německých zemích slavil mezi Mikulášem a Štědrým dnem Perchtag (Perchtabend). Čeněk Zíbrt o něm píše:

„Její slavnost musí se podle starodávného obyčeje slavit kaší a rybami. Kdo požil v její den jiných pokrmů, tomu rozpáře břicho, naplní slámou či hrachovinou a zašije je zase radlicí místo jehly a řetězem místo nití.“

Perchta tedy zosobňuje nemilosrdný soud rodu nad odpadlíky, nad všemi, kdo porušují tradici vytvořenou generacemi předků.

V této souvislosti mě napadá zajímavé srovnání. Ahmad Ibn Fadlán, vyslanec bagdáského kalifa, se ve svém cestopise z osmého století zmiňuje při popisu pohřbu náčelníka ruských Varjagů o stařeně, zvané Posel smrti, která chodila zahalena do bílé plachty a vyzbrojena velkým nožem a smyčkou provazu. Měla za úkol podříznout ženu, vybranou, aby následovala svého muže a pána do podsvětí.

Přežívá v obchůzkách příšerné Perchty nějaká dávná vzpomínka na přinášení lidských obětí v době zimního slunovratu? Rozříznutí

břicha a jeho vycpání slámou je akt, měnící obětovanou ženu v rodičku obilí. Ti ostatní si musí břicho naplnit alespoň obilnou kaší...

Zajímavě s touto hypotézou souvisí tradiční rozdávání kaše chudým na Jindřichově Hradci, konané na památku Perchty (ztotožňované právě omylem s historickou postavou Perchty z Rožmberka).

Bílá paní, strašící na hradech a zámcích, se nám tím stává pochopitelnější. Je strážkyní rodových tradic. A když už nikdo z rodu nežije - střeží alespoň nedotknutelnost onoho místa.

Podkova příšerné Perchty

Přesto je tu něco zvláštního, na co nesmíme zapomínat; Perchta je čímsi mezi člověkem a zvířetem. Je to kombinovaný démon, příbuzná antické sfingy či harpyje. Má koňské atributy a někdy se může spíše jevit jako bílý, strašlivý kůň. Vzpomeňme, co jsme si v prvním dílu této knihy vyprávěli o podsvětní bohyni Kotys, vládkyni skal Českého krasu, přízračné jezdce na bílém koni, která třímá v pravici přádeno osudu jako žezlo. I ona je vlastně jednou z mnohých podob Bílé paní.

Zajímavá je z tohoto hlediska strašidelná pověst ze Záluží: Maškarní průvod s Perchtou putoval zimním večerem z jedné vesnice do druhé a najednou vidí, bylo to nedaleko kapličky v polích, že proti nim jde po cestě jiná, osamělá Perchta, ale mnohem děsivější. Sálala z ní taková hrůza, že maškary rázem přešel všechen humor a daly se na zbabělý útěk. Jenže bílá postava jim byla pořád v patách. Bez dechu doběhly ke krajní chalupě a bušily do dveří jako o život. Jakmile jim bylo otevřeno, rychle se nahrnuly do světnice a zavřely za sebou na závoru. Zvenčí se ozvalo zařičení, při němž tuhla krev v žilách a na všechna okna jako by někdo švihal pruty. Pak nastalo ticho. Maskované Perchty se odvážily vylézt, až když svítalo. Zvenčí na dveřích spatřily vypálený otisk koňské podkovy. Vyprávěč se dušoval, že ta stopa tam byla ještě donedávna vidět.

Znamení ohnivé ruky

Zmínky o tom, že dotyk přízraku zanechá zuhelnatělou stopu na látce či různých předmětech, jsou velmi zajímavé a svědčily by o

velké koncentraci energie na poměrně malém prostoru, jako by tu byla nějaká souvislost s kulovými blesky a dalšími světelnými fenomény. Ovšem černý otisk nemusí vzniknout jen tepelným vypálením, ale také „fotografickou cestou“. Přesto se vědcům dodnes nepodařilo uspokojivě vysvětlit, jak se například na proslulém Turínském plátně objevil zřetelný otisk Kristovy postavy.

Škoda že se nezachovala modlitební kniha, která prý byla pietně uchovávána po několik generací v rodě Kořínků ze Žebráku. Na jejích deskách bylo možno spatřit otisk vypálené ruky s dokonale vykreslenou pěticí roztažených prstů. Měla být hmatatelným důkazem mystického zážitku pradědy Kořínka, jehož prý v pravé poledne oslovila na poli pod hradem Točником tajemná Bílá paní. Žádala po něm službu: aby v čas Dušiček vykonal pokornou pouť do Prahy a tam nechal v chrámu sv. Víta sloužit mši za její ubohou duši. Tak bude vysvobozena z věčného prokletí a nebude muset dále bloudit kolem hradních zřícenin. Podmínkou bylo, že peníze na cestu si musí sedlák Kořínek vyžebrot a musí jít pěšky, ve sněhu a bos.

Je zvláštní, že už na Dušičky ležel sníh. I kdybychom připustili tuto výjimečnou situaci (je známo že před několika staletími bývaly zimy mnohem tužší a delší než dnes), zůstává přesto další podivná okolnost. Trasa ze Žebráku do Prahy je dlouhá skoro padesát kilometrů a ujít ji bos a k tomu ještě ve sněhu...

Jenže děd Kořínek měl věrnou průvodkyni - Bílou paní. Ta kráčela před ním a on kladl nohy do jejích šlépějí; ty byly teplé a hojivé a tak necítil ani chlad ani bolest. Zúčastnil se mše ve svatovítském chrámu a vysvobodil prokletou duši Bílé paní. Ta pak položila prsty pravé ruky na jeho modlitební knihu a zanechala mu na věčnou památku jejich otisk.

Když si tenhle podivný příběh důkladně rozebereme, najdeme v něm významné symbolické prvky. Cesta za Bílou paní přes bílou sněžnou pláň; - tak bývala u našich pohanských předků zobrazována cesta do záhrobí, do světa zemřelých. Sníh zde nahrazoval podsvětňi řeku, kterou známe od starověkých Reků. A Bílá paní vedoucí poutníka sněhem je tak obdobou kostlivého převozníka Chárona, který mrtvé převážel na zpuchřelém Člunu přes řeku zapomnění do bledé říše stínů.

Málo se dnes už ví, že bílá barva byla u Slovanů barvou smuteční a ještě před takovými třemi sty lety se na vesnicích chodilo na pohřby jediné v bílém. Vyjadřovala se tím čistota duší osvobozených od všeho temného a pozemského, a také prázdnota, předcházející novému znovuzrození. Možná tu působil obraz zimní přírody, čekající pod sněhovým přikrovem v mrazivém spánku smrti na nové jaro.

Cestu pana Kořínka v den Svátku mrtvých sněhem do chrámu, již vykonal v doprovodu zakleté, ale současně ochranné, mateřské duše, můžeme chápat jako vizi ve změněném stavu vědomí, sen, nebo dokonce zážitek podobný těm, o jakých vyprávěli lidé, kteří přežili klinickou smrt.

Ale jak mohl vzniknout na jeho modlitební knize vypálený otisk lidské ruky? Odvážím se vyslovit jednu „kacířskou“ myšlenku: Byla to jeho vlastní ruka, v níž ve chvíli duchovní extáze pevně svíral modlitební knížku, a z jejíž prstů vyzářila velká dávka tepelné energie. V místech dotyku došlo k chemické reakci mezi potem a koženou vazbou a zůstal tam trvalý otisk - vlastně jakási kontaktní negativní fotografie.

Lucky byly na Budějovicku chápány jako jiná varianta bílé paní a perchty

ÚNOS Z LESNÍHO HRADU

Povím vám tajemný příběh, který téměř shodně zaznamenávají ve svých kronikách Václav Hájek z Libočan i Bohuslav Balbín. Vraťme se v duchu do poloviny třináctého století a přenesme se do hradu, který jako koráb s ostrou přídí sbíhajících se hradebních zdí a mohutným stožárem věže pluje nad mořem lesů. Je to nedávno dokončený Valdek, který si Oldřich Zajíc nechal zbudovat na samém úpatí Brdských hor.

Je časně jitro 24. března roku 1262. Pan Oldřich leží na lůžku ve své komnatě a probouzí se. Ještě není úplně vzhůru, setrvává v tom zvláštním stavu mezi spánkem a bděním (což je, jak později uvidíme, velmi důležitá okolnost).

V hlavě se mu neustále převaluje jedna naléhavá myšlenka. Před dvěma roky, když stál ve vojsku Přemysla Otakara II. na pláni u Kressenbrunnu v očekávání rozhodující bitvy s Maďary, učinil slavnostní slib k Panně Marii: jestli dosáhnou vítězství a on se šťastně vrátí domů, postaví jí kostel.

V bitvě skutečně zvítězili a on se vrátil, dokončil nové rodové sídlo a v něm i kapli přemocné Panny Ochránkyně. Ale přece jenom, kaple není slibovaný kostel... Panna by se mohla cítit dotčena. Kde by mohl kostel postavit? A kdo se o něj bude starat? V okolí žije několik poustevníků, možná kdyby jim nabídl klášter... ? Nebo sem pozvat zkušené mnichy odjinud? Papež zvláštním listem doporučuje českému králi podporovat augustiány...

„Z trapných myšlének,“ jak zapsal později klášterní kronikář, „ho vyrušil šum lehkého pohybu, a když ještě leže na lůžku se rozhlédal, aby zjistil, co to je, tu uviděl stát vedle svého lůžka dva muže ctihodných tváří a postav. Starší z nich řekl: - Pán ví, o čem v duchu uvažuješ a po čem toužíš. Stane se tak. Vstaň rychle, oblec se a pojď s námi! -

Oldřich poslechl, starci vyšli napřed, on je následoval.”

Zvláštní, že? První logickou reakcí Oldřicha by měla být otázka, jak se vzali v jeho ložnici, jak je vůbec možné, že je stráže pustily dovnitř. Ale Oldřich se na nic neptá, poslechne pokorně jako beránek a jde s nimi. Že by síla sugesce?

Jenže příběh graduje do roviny jakési science fiction, neboť „jakmile překročili práh ložnice, uchvátil je mírný vánek“. Pan Oldřich měl pocit závratě, zdálo se mu, že někam dlouze padá, a když se konečně přidržel pevné země, zjistil, že stojí na louce mezi dvěma potoky, v širokém údolí na úpatí lesů. Ještě stále bylo pološero a šikmé paprsky slunce jako svazky zlatých šípů prorážely ranní páru mezi mohutnými stromy na táhlých horských hřbetech. „A tam Oldřich stoje mezi oněmi dvěma starci, kteří ho stále doprovázeli, spatřil před sebou paní podivuhodné krásy, oděnou světlem. Když s obdivem hleděl na její spanilost, oslovil ho starší z průvodců: - Oldřichu, vidíš a znáš tuto pannu?-

- Vidím, - odpověděl, - ale nevím, kdo a odkud je, nikdy jsem neviděl nic, co by se mohlo přirovnat k této krásě. -

A starší z průvodců řekl: - Je to Matka Páně, kterou často vzýváš -

Oldřich padl na kolena, tu ona řekla: - Oldřichu, to je vůle mého Syna i moje, nás obou, abys na tomto místě, kde mě vidíš stát, co nejdříve postavil kostel a pro moje služebníky vystavěl klášter. -

Po těch slovech zároveň s oběma muži zmizela..." Oldřich setrvá chvíli pohroužen v modlitbě, pak se vzpomíná a místo rychle označí větvemi. Teprve teď se doopravdy probouzí a zjišťuje, že je na pozemcích, které nedávno získal s věnem své manželky. Nedaleko odtud se krčí doškové chalupy malé vesničky Ostrov. K hradu Valdeku je to odtud skoro hodinu cesty! Tentokrát už žádná kouzla nefungují a pan Oldřich se musí vrátit pěšky. Když buší na bránu svého hradu a volá strážného, aby otevřel, způsobí tomuto boдрému muži nemalý šok. Ten se ohromeně svého pána vptává, jak mohl vyjít z uzavřeného hradu, aniž by mu někdo otevřel, a dokonce aniž by ho bdělé strážě zahlédly. Oldřich má celkem jednoduchou odpověď: „Byla to vůle Boží.“

Přivrženci populárního Dännikena by v tomto středověkém vyprávění jistě viděli přesný popis únosu člověka mimozemšťany. Už jenom ta blesková teleportace z jednoho místa na jiné! A co je

„žena světlem oděná“? Obraz ze 17. století, který zachycuje onu scénu, zobrazuje Pannu v zářícím oválu, obklopujícím celé její tělo. Přilétla v zářící kouli? V něčem, čemu dnes říkáme UFO? A kdo jsou oni dva záhadní starci? Zdá se, že svá jména Oldřichovi neprozradili, teprve mnohem později začali být označováni jako sv. Petr a sv. Pavel.

Skeptici tvrdí, že celá zmíněná legenda byla vymyšlena, protože se tehdy slušelo, aby založení kláštera bylo podloženo nějakým zázrakem.

Jenže jsou tu další zajímavé stopy, které od křesťanského zázraku vedou až kamsi do pohanského dávnověku...

Hrad Valdek

Zhýralí mniši a panna Lída

Červnové dopoledne slibuje horký den, ale pod mohutnými buky a jedlemi nad balvanitými roklemi horských potoků panuje dosud chlad odcházející noci. Káně, kroužící ve smělych spirálách nad šumícím mořem lesů, vyrazí pojednou varovný skřek. Srnec, pasoucí se v rosné trávě palouku, zvedne hlavu a větří. Pak polekaně zabeká a dlouhým skokem se vrhne do houštin. Teď už na zelenou loučku, nad níž doširoka rozkládá své větve věkovitý dub, dolehne vážný sborový zpěv. Ze stínu lesa se vynoří řada mužů nesoucích korouhve

a posvátné mariánské obrazy a za nimi pestrý promíchaný dav. Na všech je vidět únava, někteří jdou bosí, boty zavěšené na holi přes rameno, ženy vlekou ranečky s buchtami, některé mají v plachetkách na zádech přivázané podřimující děti. Všem však radostně svítí v očích, když spatří palouček a známou siluetu dubu. Odrostlejší děti zapomenou na důstojnost procesí a přes okřikování matek se rozběhnou napřed, aby už byly u studánky, jejíž hladina se jak zrcadélko blyští mezi vystouplými, uzlovitými kořeny stromu.

Procesí, putující na slavnou pout do kláštera ve Svaté Dobrotivé, se zastaví pod dubem a modlí se. Pak si všichni obřadně nabírají vodu ze studánky, pijí ji, omývají si v ní tváře.

Možná si teď říkáte; co je na tomhle žánrovém obrázku tak zvláštního? Bývalo přece zvykem, že procesí se na své pouti zastavovala u kapliček, křížů a mariánských studánek. Panna Maria nahradila dávnou rusalku, ochránkyni pramenů. Jistě už tušíte, že na dubu nad studánkou je přibit barvotiskový obrázek Bohorodičky...

Ano, máte pravdu, takový obrázek tam skutečně je. Jenže tam nebyval vždycky. Ten původní byl stržen na pokyn mnichů z nedalekého kláštera. A není divu, že se jim nelíbil. Neumělá lidová malbička na dřevěné desce totiž zobrazovala dost morbidní námět: dva mnichy, jak se tahají o krásnou pannu, až ji roztrhli na dvě poloviny. Ta nešťastnice se jmenovala Lída a posvátnému paloučku se proto říká U panny Lidy.

Podle pověsti byla panna Lída poustevnicí, což je v Čechách jev velmi neobvyklý. Ovšem pod tím slovem cítíme snahu cosi zamlžit. Její skutečnou podstatu prozrazuje zmínka o tom, že zde připravovala mocné elixíry z léčivých bylin. Žena, žijící osaměle v chatrči u lesní studánky a zabývající se věštěním, zařikáváním a léčením -to je dávná vědma, čarodějnice, jedna z těch, které prý o letním slunovratu slavívaly velký sabat na brdské hoře Plešivci. Navíc i její jméno Lída zřejmě souvisí se staroslovanským slovem lada, které vyjadřovalo prapůvodní, nezkrotnou sílu přírody (dodnes se říká „nechali pole ležet ladem“). Obrozenečtí badatelé se sice domnívali, že se tak jmenovala bohyně jara a plodnosti, ale spíše jde o jeden z atributů takové bohyně, titul, vyjadřující její vlastnosti -

podobně jako svatý, což ve staroslověněštině znamenalo silný, všemocný.

Co vlastně pověst říká? Za pannou Lídou chodili dva mniši z kláštera, založeného nedaleko odtud na Ostrově panem Oldřichem Zajícem z Valdeka. Byli to bratři, dvojčata, takže si byli k nerozeznání podobní. Docházeli za svou láskou jednotlivě, takže panna Lída si myslela, že jde o jednu osobu. Jednoho dne se však stalo, že se u studánky sešli oba. Mniši se dostali do prudké hádky, začali se o pannu Lidu přetahovat, a to tak zběsile, až ji přetrhli v půli.

Je jisté, že tu nejde o skutečnou příhodu, ale o jakési symbolické podobenství. Jak ho správně chápat?

Klíč k tajemství leží v romantických zříceninách hradu Valdeka...

Bílá a černá

Vypráví se, že o půlnoci, ale také v pravé poledne - tedy v době, kdy se čas půlí! - je možno vídat na hradbách hradu Valdeka, mezi jeho rozvalenými zdmi a v otvorech bývalých oken pohyb bělavého přízraku. Je velmi nebezpečný; když se mu někdo připlete do cesty, vrhne se na něj a rdousí ho. Že by toto zjevení mělo něco společného s obávanou polednicí?

Jindy je však možno zaslechnout z hradního příkopu tichý pláč, a když odvážný zvěděvec nahlédne pod zeď, z níž dramaticky vystupují obrovské přírodní balvany, spatří tam pod trnitým keřem kvetoucí plané růže schoulenou dívku v bílém závoji, která chová na klíně malou dětskou rakvičku. Zjevuje se jen v jistých dobách a určitým lidem.

Jindy je zde možno potkat Černou paní. Tu vysvobodí ze zakletí jedině ten, kdo odvážně strhne její černý závoj a poběží s ním ven z lesa, do polí. Přitom se nesmí za žádnou cenu ohlédnout, i kdyby za sebou slyšel ty nejpodivnější a nejhrůznější zvuky. Když to dokáže, zlomí kletbu a získá od vysvobozené duše jako odměnu ukrytý hradní poklad. Jestli ale nepřemůže svůj strach a ohlédně se, stane se mu něco strašného, postihne ho velké neštěstí...

Vypráví se, že přízračná postava, objevující se jednou v černém a jindy v bílém oděvu, bývala kdysi dcerou pána hradu, kterou přepadli

dva chlípní mniši a roztrhli ji na dvě poloviny. Tedy stejná pověst jako o studánce panny Lídy!

Dualita Bílé a Černé paní je rozhodně zvláštní. Obě mohou být dobré i strašně zároveň. Už jsme si říkali, že při lidových maškarních obchůzkách chodívají společně bílá a černá Perchta. Jsou místa, kde se zjevuje pouze Černá paní, například ve vlhkém mokřinatém dolu pod Hudlicemi, kde se říká V Běštinách. Připadá mi, že černá paní má vazbu k zemi, ke kovům a minerálům, zatímco bílá je bytostí světelnou a vzdušnou, spjatou s prameny a symbolem kvetoucí růže.

Je snad náhodné, že Rožmberkové, pyšníci se nejproslulejší Bílou paní, mají ve znaku právě pětistou růži? A proč jsou růže spojovány s Pannou Marií? Růžence, růžencové slavnosti, růžové paloučky, svátky letnic, které se kdysi nazývaly „rosalie“, ale i rosa, kterou barokní mystický básník Bedřich Bridel nazval „slzami z růží Panny Marie“. Jako bychom v pozadí všech těchto atributů, naroubovaných na Pannu Marii, cítili dávnou rusalku, vílu, čarodějnici, sudičku. Vzpomeňme jen na pohádku o Šípkové Růžence, kde Černá paní uvrhne dívku do staletého spánku v šípkovém keři.

Věčný dualismus světla a tmy, nebe a země, dobra a zla, života a smrti, oněch sil, které čínští taoisté vyjádřili pojmy „jing a jang“ a které se musí udržovat ve vzájemné rovnováze, pokud se nemá svět zhroutit, je vyjádřen i v Bílé a Černé madoně. Černá matka Boží, jejíž soška bývala umístěna v podzemních kryptách pod oltářem, zůstává nejuctívanější, a přesto i pro křesťany naprosto záhadnou bytostí, protože pro její podobu nenajdou oporu v žádném z evangelií, ani v jiných biblických knihách.

Panna Lída, čili původní neporušená přírodní síla, byla roztržena na dvě poloviny; na černou a bílou. Aby bílá růže mohla vyrůst, musí napřed zakořenit v černé zemi. Bílá a Černá paní, pohybující se v rozvalinách hradu Valdeka, to jsou dva aspekty stejné bytosti, které byly kdysi odděleny a teď hledají toho, kdo pochopí nutnost jejich opětného spojení.

Záhadná soška

Chátrající zříceniny Valdeka byly zapomenuty a takřka vymazány z map, protože se kolem nich uzavřela oblast vojenského pásma.

Celá desetiletí tu byl jakýsi „konec světa“ - dál už nebylo nic, jen tajemná pustina, kde se střílí, a kam se nesmí, zakázaná země, v níž jako v hluboké studni takřka beze stopy zmizelo několik vesnic, hradů a loveckých zámečků.

Jenže původně si Oldřich Zajíc nepostavil svůj hrad na nějakém odlehlém místě. Právě naopak, hrad Valdek strážil důležitou obchodní cestu, která právě tudy vedla z Hořovic na Příbram. Nechal ho zbudovat na skalnatém ostrohu nad Červeným potokem, který se nazýval Beranec. Na základě archeologického průzkumu a různých zmínek v listinách došli historici k závěru, že Oldřich při stavbě nového hradu použil starých základů jakési stavby, která zde byla předtím. Nejsou však jednotní v názoru na to, o jakou stavbu se mohlo jednat. Někteří míní, že šlo o tvrz, která byla prapůvodním sídlem rodu Buziců, nosícím ve znaku kančí hlavu, jiní se domnívají, že zde bylo rodové obětiště, jehož původ možná sahá až do pohanských dob.

Každopádně je zajímavé, že podle tradice byla původně ve valdecké hradní kapli umístěna zázračná soška Panny Marie. Co to bylo za sošku? A v čem tkvěla její zázračnost? Je docela dobře možné, že soška byla součástí původní kaple, která stála na skále Beranci dříve, než se tu Oldřich rozhodl postavit hrad. Tahle mariánská soška byla jakýmsi rodovým idolem, ochrannou mateřskou bohyní...

*Dřevěná soška Svaté Dobrotivé
po restaurování v roce 1993*

Nenapadá vás nějaká souvislost, třeba z Perchtou rodu Rožmberků? Dobrá, ale ponechme ještě tuto otázku stranou. Z toho, co jsme z různých stop vydedukovali by se dalo usoudit, že Oldřich neslibil nový kostel jen tak nějaké všeobecné Panně Marii, ale zcela konkrétnímu rodinnému idolu, představovanému právě onou po

předcích zděděnou soškou. To, co zažil časně ráno na lůžku v prostoru mezi bděním a snem - mimochodem bylo to zrovna v předvečer mariánského svátku - mohl být stav, kterému esoterici říkají „putování astrálního těla“.

Podobným způsobem se na duchovní cesty vydávají šamani domorodých kmenů; rytmickým bubnováním, tancem a rostlinnými drogami se přivádějí do extáze, jejich tělo upadá do zvláštní strnulosti, zatímco duše se toulá fantastickými i reálnými krajinami a nachází tam buď dobré rady, nebo naopak svádí bitvy, třeba s démony nemocí. Podobné stavy „opuštění těla“ však mohou nastat za výjimečných situací i spontánně.

Jestli ovšem Oldřich v „náměsíčném stavu“ opustil hrad a nikdo si ho nevšiml - tibetští mystikové tvrdí, že duchovním soustředěním se lze udělat neviditelným - nebo tu cestu na Ostrov vykonal jen ve snové vizi, to už asi nerozhodneme.

Důležité ovšem je, že pro posvátný rodový idol, sošku Panny Ochránkyně, nechal neprodleně budovat nový svatostánek. Tento nevelký kostelík Zvěstování Panny Marie postavený na lučním ostrově mezi dvěma potoky se však nezachoval. Stával v místech dnešní klášterní věže.

A kam se poděla posvátná soška? Je snad totožná s gotickou plastikou madony, která prý pochází ze zdejšího kostela zničeného husity, a kterou ve svých sbírkách přechovává plzeňské muzeum? Příliš tomu nevěřím.

Jsem přesvědčen, že původní soška musela vypadat úplně jinak, nejspíš byla dřevěná, jednoduchá - a rozhodně nedržela v náruči Jezulátka, jako právě tato madona. Stejnému omylu propadli malíři, kteří se výjev legendárního zázraku pokoušeli zachytit na oltářních obrazech. Všude dělají Matku Boží s Ježíškem v náručí. Ale Oldřichova vize hovoří jenom o krásné paní a dvojici starců, kteří jí slouží - nikde ani zmínka o nějakém dítěti!

Více pozornosti si zasluhuje 108 cm vysoká soška, vyřezávaná z lipového dřeva, která byla po velkorysé přestavbě kostela umístěna do malé kapličky, přístupné gotickým portálkem z velké kaple sv. Mikuláše Toletinského.

Téhle sošce se ovšem neříkalo Panna Maria. Což neznamená, že nemohla být přejmenována. V roce 1327 totiž Oldřichův pravnuček, který se stal kanovníkem Svatovítského chrámu na Pražském hradě, přivezl z cesty do Itálie cennou relikvii - ostatky sv. Benigny, anglické jeptišky umučené pohanskými Huny. Protože jméno Benigna se Čechům obtížně vyslovovalo, byl používán jeho český překlad -Dobrotivá.

Ozdobná skříňka s ostatky „sv. Benigny - Dobrotivé“ byla vložena do otvoru na hrudi dřevěné sošky, která tu zřejmě už byla, ale které se od té chvíle začalo říkat Svatá Dobrotivá - stejně jako celému klášteru. Zpodobuje dívku v bílých šatech, s rozpuštěnými vlasy sepjatými čelenkou a s rukama zkříženými na břiše. V době baroka byla tahle stará řezba „vylepšena“ zlatou korunkou a do zkřížených rukou jí vložili palmovou ratolest mučedníků. Naštěstí restaurátoři v roce 1993 z ní nepatřičné dodatky odstranili a vrátili ji k původní čistotě. Prozatím je uložena v Plzni. Zůstává jedna znepokojujivá otázka: Není právě tato dívčí postava v bílém hábitu, pradávna ochránkyně rodu Buziců, nazývaná „Svatá Dobrotivá“, totožná s pannou Lídou a Bílou paní? Máme snad před sebou obraz prapůvodní bohyně, uctívané od nepaměti na tajemném lučním ostrově ve stínu brdských kopců?

Klášter Sv. Dobrotivé

STÍNY MRTVÝCH

Přisahám," zašeptal ztěžka umírající a položil dva prsty na kříž, který k němu kněz sklonil, „přisahám, velebný pane, že je to svatosvatá pravda. Nevím, co po mně ten přízrak chtěl... Jestli to byl ctnostný duch nebo d'ábel..."

„Modli se, synu. Zhřešil jsi marnou touhou po velkém bohatství, ale Bůh je milosrdný a neodmítne tvé pokání."

Ve zvrhané tváři muže se objevil výraz úlevy. Jen v jeho očích pořád zůstával děs prožitého okamžiku.

„Musím vám to povědět od začátku, velebný pane..."

Příšerný nález

Byl podzim roku 1727, nevlídný dušičkový čas. Bělavé cáry mlh stoupaly od řeky přes chátrající berounské opevnění, převalovaly se mezi bizarně nakupenými střechami domků, které vyrostly těsně pod hradbami ze zřícenin bývalého dominikánského kláštera. Za takové noci poskakují po hradbách podivná světélka a tvrdí se, že noční chodci tu spatřili, jak o půlnoci vychází z domu U kloboučníků hoch v komži ministranta se zvonkem v ruce, za ním důstojně kráčí kněz vysoké postavy a bílého vousu ve starodávném černém hábitu - a za nimi běží velký černý pes s ohnivýma, rudě zářícíma očima. Podivná trojice v naprostém tichu obejde klášter a ztratí se ve zdi kdesi poblíž Pražské brány.

Mlha a pohybující se stíny mohou zmást člověka, jehož vnímání je ovlivněno strachem. Muž, který se sem, do domků „Na klášteře" nastěhoval do chudého podnájmu, na strašidla nevěřil. Zato tím víc se pídil po jakýchkoliv zmínkách o pokladech, které prý mniši někde v klášteře ukryli. Cenné stříbrné relikviáře, posázené drahokamy, zlaté řetězy a kříže, kadidelnice a mešní nádoby... To vše prý někam zazdili, když začalo být jisté, že město obléhané husity se neudrží. Možná doufali, že sami nějak vyvážnou. Doufali marně.

1.dubna 1421 byl Beroun dobyt Žižkovým vojskem a vzápětí vypukly orgie krvavé zběsilosti. Rozvášnění husité klášter

vydrancovali, rozbořili a zapálili, takže shořel i s kostelem až na holé zdi. Padesát kněží a mnichů, kteří v tu dobu pobývali v klášteře, zavřeli do dřevěné obecní lázně a spálili v ní zaživa.

Přes šedesát let připomínaly ponuré, začernalé rozvaliny a hromady suti tuto tragédii. Nikdo se neodvažoval dotknout prokletého místa, které zarůstalo trním a bodláčím. Teprve, když hrůzný dojem vyprchal a přišla nová generace, začala radnice přidělovat volné pozemky „Na klášteře“ pro stavbu domků. Ale „paměť kláštera“ jako by byla zakleta v kamenech a zbylých zdech, do nichž byla obydlí vestavěna. Duchové mnichů se zjevovali, aby připomněli své utrpení...

Nový nájemník využíval každé volné chvíle k tomu, aby proťukával stěny a prokopával podezřelé vyvýšeniny na dvorcích a zahrádkách. Našel jen úlomky kleneb, staré dlaždice, rezavé hřeby. Ale nevzdával se naděje.

Jedné noci měl podivný sen. Ukázalo se mu v něm určité místo hradební zdi a jakýsi hlas mu naléhavě šeptal: „Tady je zadržán poklad, po kterém toužíš!“

Trhl sebou, probudil se a omámeně zíral do tmy. Čí byl ten hlas? Uvědomil si, sena onom místě ho ještě nenapadlo hledat.

V polospánku se zvedl, přehodil přes sebe kabát, z přístěnku vytáhl krumpáč a lucernu a jako v transu se vydal k městským hradbám. Trásl se vzrušením, měl pocit, že se ho zmocňuje horečka. Domky se bázlivě choulily u temné masy zdi, mlha se kolem nich ovíjela jako tajemný kouř, vše se černě lesklo vlhkostí, jako by se i kamení potilo. Proti světlejšímu nebi se ostře rýsovaly siluety komínů; připomínaly výstražně vztyčené prsty. Někde nablízku se teskným hlasem ozval sýček. Plamének lucerny se neklidně zakomíhal a roztančil na staré zdi strašidelný rej stínů.

Muž měl pocit, že jeho sen ještě stále pokračuje. Jako v transu položil lucernu na zem a rozmáchl se krumpáčem proti stěně. Rána se hlasitě rozlehla nočním tichem, zaskřípělo to a od kovového hrotu zasršely jiskry. Stěna vzdorovala. Ale co ten zvláštní dutý zvuk? Muž udeřil znovu, vklínil krumpáč do spáry mezi kameny a zapáčil. Něco křuplo, kámen se pohnul... Opravdu se pohnul! Vyschlo mu v hrdle, nebyl schopen polknout, zalykal se vzrušením. Sen nelhal! Byl to

prorocký sen, neuvěřitelný vzkaz odněkud ze záhrobí. Už jen vteřiny ho dělí od chvíle zázračného štěstí, na kterou čekal celý život...

Zarazil krumpáč ještě hlouběji a zapáčil vší silou. Ve stěně se počala rozestupovat temná škvíra - a pak se s rachotem vyvalila hromada kamení a odkryla hluboký, klenutý výklenek. Muž dychtivě nahlédl dovnitř - a zařval hrůzou.

Ve výklenku seděl kostlivec ve zpuchřelých zbytcích mnišského hábitu, prázdné oční důlky jako by upíral přímo na něj a čelisti s vyceněnými zuby křivil v mrazivém úsměvu smrti. Vzápětí se kostlivec pohnul, naklonil se, jako by chtěl vyskočit z výklenku a vrhnout se na svého osvoboditele - a pak se s chřestěním sesul na malou hromádku kostí.

Muž zahodil krumpáč, zapomněl na lucernu, potácel se jako opilý, rozrazil domovní dveře a v síňce se zhroutil. Omdlel.

Z utrpeného šoku se těžce roznemohl a během několika dnů zemřel. Před smrtí svou příhodu vyprávěl knězi a přísahal na kříž, že je to vše slovo od slova pravda. Záznam se zachoval v děkanské pamětní knize.

Zpívající kosti

Nález lidských kostí v místech bývalého berounského kláštera nebyvaly ničím neobvyklým. Děkanská pamětní kniha uvádí, že ještě kolem roku 1720 bylo ve výklenku bašty „Na klášteře“ narovnáno mnoho lebek a hnátů z bývalého hřbitova, které tu lidé postupně nacházeli při

Ostatně sám vzpomínám, jak jsem koncem sedmdesátých let nahlížel do hluboké stavební jámy, v níž se proměnila převážná část čtvrti „Na klášteře“. Její dno bylo poseto hliněnými „lůžky“, v nichž spočívaly kostry, pečlivě očišťované štětečky a škrabkami archeologů. Jedna z nich přímo hypnoticky přitahovala můj pohled; masivní, zažloutlé kosti patřily neobyčejně mohutnému a vysokému

Kostlivec

člověku, zřejmě muži. Asi už se nikdy nedozvíme, kdo to byl. Každopádně tihle mrtví byli řádně a v klidu pohřbeni na hřbitově, který se rozkládal kolem klášterního kostela. Huť dopadli povraždění mniši a kněží, jejichž těla podle pověsti husité naházeli do klášterních sklepů.

Zajímavý příběh zaznamenal učitel Karel Kazda ve své sbírce podbrdských pověstí, vydané roku 1923. Týká se již připomínaného domu „U Kloboučníků“. Stará, nemocná žena zde o půlnoci na Štědrý večer zaslechla jakýsi velebný chorál, zvuk varhan a hlas předzpěvujícího kněze. Překvapena se posadila na lůžku, rozhlíží se - a najednou vidí ve výklenku, kde do masivní kamenné zdi bylo prolomeno okno, zvláštní namodralou záři.

Když se její syn vrátil z půlnoční mše, celá rozechvělá mu vyprávěla svůj zážitek. Tomu to nedalo a hned po svátcích začal v onom výklenku kopat. Kazda uvádí, že odtud „vyvezli několik vozů lidských kostí“.

Možná si řeknete, že stará žena usnula a něco se jí zdálo. Jenže mnohé další případy dokládají, že na místech, kde došlo k mimořádnému duchovnímu vzepětí, nebo kde se často opakovaly posvátné rituály, zůstává v zemi a zejména v krystalické struktuře kamene informační, takzvané morfické pole. Někteří psychotronici tvrdí, že ještě silnějším nositelem informací jsou kosti, a jsou schopni na hřbitovech zaměřit pomocí virgule silné energetické proudění. Je zajímavé, že z některých hrobů tryská silněji, u jiných je velmi slabé.

O tom, že v bývalých kláštrech a zrušených chrámech pokračují tajemné mše duchů, mám přímo autentické svědectví. Před rokem ležela manželčina matka v nemocnici v Praze Na Moráni u Karlova náměstí. Kdysi i zde býval klášter. Když jsme ji přišli navštívit, vyličila nám zvláštní zážitek: v noci nemohla spát a najednou zaslechla sborový zpěv, nábožný chorál, který se přibližoval a opět vzdaloval. Měla dojem, že někde nedaleko přechází zpívající procesí. Přitom ty zvuky zněly jakoby ze zdi za její hlavou.

Proč „zpěv kostí“ slyší spíše nemocní a staří lidé? Možná že jejich vnímání je vůči podobným jevům citlivější; vždyť se nadarmo neříká, že mnohdy již napůl žijí „v jiném světě“.

V berounských pověstech jsem našel ještě jednu zajímavou souvislost. Vypráví se, že v první adventní neděli vždy o druhé hodině ranní chodí všichni dávno zemřelí berounští měšťané na mši do kostela sv. Jakuba na náměstí. Okny ven prosvítá tajemná záře, jako by byl kostel osvětlen a z jeho nitra zaznívá tlumený zvuk varhan. Přitom jsou dveře zamčeny a farář doma spokojeně spí; je jisté, že do kostela nemohl nikdo vstoupit. Lidová tradice varuje, aby se člověk neodvažoval v takové chvíli z pouhé zvědavosti dostat dovnitř. I kdyby třeba od kostelníka získal klíče, nic by tam neviděl. Okamžitě by nastala tma a naprosté ticho -ale dotyčný by do tří dnů zemřel!

Průvod zemřelých

RÁMUSÍCÍ DUCHOVÉ

Naše další vycházka povede k místu, které ani náznakem nepřipomíná něco tajemného či dokonce strašidelného. Rada domků na západním konci městečka Cerhovic obklopuje po obou stranách hlavní silnici z Prahy do Plzně. Jedná se o poměrně novodobou výstavbu; tyhle domy tu vznikaly od dvacátých let 20. století. Pozemky často kupovaly bohatší měšťanské rodiny z Prahy. Do vilek, které si tu postavily, jezdily na „letní byt“ a také je pronajímaly.

Levný nájem využil roku 1932 i provaznický dělník František Schón a nastěhoval se s manželkou a dvěma malými dětmi do jediné větší místnosti v přízemí domu U Křesadlů. Brzy po nastěhování je však čekal šokující zážitek...

Poslechněme si jeho vyprávění:

Bylo to na podzim, už se brzy šeřilo. Přišel jsem z práce za tmy, seděl jsem u stolu a jedl chleba nalámaný do kafe, žena něco zašívala při petrolejce, děti si hrály na zemi v koutě. Najednou se zvenčí na chodbičce ozvaly kroky, kousek od dveří zřetelně cvakla vyviklaná dlaždice. Pak jsem slyšel, jak něčí ruka šmátrá po dveřích, jako by nemohla najít potmě kliku. To bylo pravděpodobné, v úzké chodbičce, ze které odbočovalo schodiště na půdu, bývala naprostá tma. „Así přijel domácí,“ komentovala to manželka, „jdi mu otevřít.“

Vstal jsem tedy a šel jsem ke dveřím, abych pozdního návštěvníka pozval dál. Otevřu, chci pozdravit - a zůstal jsem, jako když do mne hrom uhodí. Na chodbičce nikdo nebyl! Současně jsem však zaslechl vrzání dřevěných schodů na půdu. „To jste vy, pane domácí?“ zavolal jsem. Nikdo neodpovídal. Chování návštěvníka mi připadlo podezřelé. Napadlo mě, jestli to není nějaký zloděj.

Vzal jsem lampu a vydal se také na půdu. Zřetelně jsem slyšel, jak nahoře přede mnou skřípl poslední schod, ale když jsem tam vystoupil, ukázalo se, že také půda je naprosto prázdná. Byl tam podkrovní pokojík, většinu roku uzavřený, který měl domácí

vyhrazený pro sebe a své příbuzné. Klepal jsem na jeho dveře a bral za kliku. Bylo zamčeno, tak jako vždycky.

Neobvyklá příhoda nám s manželkou vrtala hlavou, ale nakonec jsme usoudili, že jsme se stali obětí nějakého klamu.

Jenže asi po dvou dnech se navečer opět v sínce ozvaly kroky, opět něčí ruka šmátrala po dveřích. Otevřel jsem -a za dveřmi zase nikdo nebyl! To už vypadalo šíleně.

Zašel jsem za sousedem, co bydlel v jiné části domku. Byl to krejčí Holman, chlap jako hora. Podivil se mému vyprávění. Byl to člověk materialisticky založený, bez náboženského vyznání, odmítal všechny pověry. Hned se rozhodl: „To by v tom byl čert, sousede, abysme tý věci nepřišli na kloub!“

Posadil se na stoličku hned u dveří a v ruce držel připravený pohrabáč. Jakmile neznámá ruka začala zvenčí škrábat po dveřích, přiskočil a jediným šklubnutím je rozrazil dokořán. Samozřejmě nikde nikdo. A zase zavrzaly schody na půdu. Krejčí se s pohrabáčem rozběhl za zvukem a já se světlem za ním. Kroky jako by dusaly pár metrů před námi. Zvuk se převaloval po půdě z jednoho kouta do druhého, vrzala prkna podlahy, skřípaly trámy. Pak se ozvala rána, jako by naplocho padlo prkno - a nastalo naprosté ticho. Až do rána se už neozval jediný zvuk.

Vzdali jsme to. Časem jsme si na podivné zvuky zvykli. -

Paní Anna Schönová k tomu dodala:

Já byla doma s dětmi, muž se vracel z provazárny u Matoušků až večer. A tak jsem brzy zjistila, že na podzim a v zimě se zvuky ozývají i přes den - dopoledne, odpoledne, různě. Někdy duch řádl celý den, pak se třeba dva týdny neozval. Někdy to směřovalo po stropě křížem z kouta do kouta, jako by se po půdě valil těžký vůz s železnými obručemi, dusalo to po schodech a chodilo chodbičkou až k našim dveřím.

Jednou u nás byla na návštěvě stará teta, silně nahluchlá. Ale i ona najednou zpozorněla, a pak povídá: „Copak jste víc hluchý než já? Neslyšíte, že přijel domácí a nemůže potmě na chodbičce trefit?“

„Toho si nevšímej, to nikdo není...“

Jenže teta to nevydržela a šla otevřít. Její úžas nás docela pobavil.

Ale jindy to nebylo tak zábavné. Pamatuji na jeden dušičkový čas, celý den byla venku hustá bílá mlha. Ten rok zemřela na Šumavě moje maminka, byla jsem v dost stísněné náladě. A duch řádl přímo strašně. Dokonce i moje dvou a tříleté děti koukaly ustrašeně ke stropu a žvatlaly: „Bouchá, bouchá...”

Pak šly kroky ke dveřím a bylo slyšet skřípění, jako by někdo drhnul po dřevě nehty. Nemohla jsem tu hrůzu vydržet - i když jsem věděla, že na chodbě nikdo není, zamkla jsem se a vlezla jsem s dětmi do postele. Dívala jsem se upřeně na kliku a připadalo mi, že se každým okamžikem pohne. Napadlo mi, jestli nemá zemřelá matka pro mě nějaký vzkaz. Křičela jsem: „Co chceš duchu! Řekni! Odpověz mi!”

Druhý den jsem zašla za panem farářem. Nevím, nakolik mému vyprávění věřil. Ale věnoval mi trochu svěcené vody a doporučil, abych všechna místa v domě vykropila a modlila se přitom za spásu nešťastných duší.

Brzy nato jsme se odstěhovali do vlastního dostavěného domku, a tak nevím, jestli se mi podařilo ducha skutečně zažehnat. Celou příhodu jsme před lidmi tajili, nechtěli jsme mít nepříjemnosti s domácími. Kdyby se to rozkřiklo, těžko by mohl dům pronajímat. A také by si lidé o nás mohli myslet, že jsme nějakí blázni.

Ale doslechla jsem se, že prý sestra pana domácího jednou spala v tom podkrovním pokojíku a v noci odtamtud utekla k sousedům, jen tak v noční košili, strašně vyděšená, že tam něco chodí a bouchá na dveře. Proto tam prý skoro vůbec nejezdili a zůstávali v Praze.

Lidé také říkali, že v místech toho Křesadlovic domku býval kdysi rybník a snad i hřbitov. -

To je jen mírně jazykově upravené vyprávění, jak jsem ho zaznamenal před dvaceti lety z úst svého dědy a babičky. Oba jsou již bohužel mrtví, takže nemám možnost vyptat se jich na další podrobnosti. Ale i tak má příhoda všechny typické znaky řádění poltergeista...

Co prozradí encyklopedie?

Anglický výzkumník Stuart Gordon ve své knize píše „Mezinárodně užívaný termín Poltergeist (německé slovo, znamenající hlučný, rámusící duch) zahrnuje takové jevy jako bouchání ťukání ve stěnách i v nábytku, kroky neexistující osoby, levitující nábytek, vznášející se předměty, přepršky oblázků nebo vody padající neznámo odkud, případně samovolně se zapalující a zhášející ohně. Většina poltergeistů není nebezpečná, ale působí tak iritujícím dojmem, až leckdy vyženou lidi z domovů. V současnosti nejsou poltergeisti považováni za duchy, ale za projevy nevědomých duševních poruch, obvykle spojených s pubertálními adolescenty. V okamžiku, kdy se vyřeší jejich emocionální problémy, jež jsou spouštěcím mechanismem, projevy se ztrácejí.“

Domnívám se, že tito takzvaní poltergeisti nejsou specialitou pouze dospívajících. Jejich zvláštní efekty by se daly nejlépe definovat jako projevy neusazené, volné energie. Ve všech domech, kde „straší“ najdeme emocionální napětí ve skupině zde žijících lidí a existenci nevyjasněných vzájemných vztahů. Proč asi duch nejvíc řádil v době, kdy moje babička měla depresivní náladu?

Lidské emoce jsou tedy nepochybně spouštěcím mechanismem poltergeistů. Přesto musí být splněna ještě jedna podmínka - a tou je vhodné prostředí. Jiný anglický badatel v oblasti okultních jevů, Colin Wilson, když zkoumal případ „přízračného mnicha“, který řádil v jednom domku v městečku Yorkshire, došel k teorii, kterou nazval „systém najádového pole“ (podle najád, ochránkyně pramenů). U mnoha domů, kde údajně strašilo, doložil existenci trvale vlhkého podloží se silnými elektromagnetickými vlastnostmi. V těchto místech také mnohem častěji než jinde dochází k poruchám příjmu radiových vln a k selhávání elektronických přístrojů. Podle Wilsona funguje najádové pole jako velmi silný generátor energie, reagující neobvyklými fyzikálními jevy na různé provokující podněty.

*Démonický strážce
„prokletého místa.“*

Nejstarší záznam o českém poltergeistovi napsal český král a římský císař Karel IV. ve svém životopisu Vita Caroli. Když jako mladý kralevic po svém návratu do Čech přenocoval s Buškem z Velhartic v purkrabství zchátralého pražského hradu, zněly jizbou hlučné kroky, přecházející jakoby neklidně sem tam, a pak dokonce neviditelná ruka po nich přes celou místnost vrhla pohár.

Klepáči a Křiklouni

Kdo z obyvatel Berouna by neznal proslulého Klepáčka? Podle lidového podání je to skřítek „s hlavou jako fazolka a nožkami jako drátky“. Později býval zobrazován v hornické kapuci a s nezbytným kladívkem, což je zajímavý případ permoníka, přesazeného z hlubin země do městských zdí. Pravda, hornická tradice, zejména v oblasti kolem Krušné Hory, sahá na Berounsku až do časů starých Keltů, ale přesto není Beroun typickým hornickým městem.

Co má Klepáček s permoníkem společného? Jsou to ony rytmické údery, tajemné klepání, které doléhalo k horníkům z hlubin skal. Věděli, že tímto zvukem se hlásí rudná žíla, protože v ní pracuje duch hory (berggeist, bergmann, zkomolením z lidové německé mluvy vzniklo slovo permon). Běda, když se však permon vynořil z temného kouta štoly se zářící lucerničkou! Zkušeni horníci věděli, že je v takové chvíli nutno všeho nechat a dát se na útěk, protože brzy se masa horniny pohne a zavalí štolu. Tyto drobné světélkující útvary snad vznikají třením na zlomech hornin. Je doloženo, že v epicentrech zemětřesení - a také nad sopkami těsně před výbuchem - pozorovali svědci podivné světelné pruhy a zářící koule, tryskající přímo ze země. Někteří badatelé zde hledají původ většiny jevů, označovaných jako UFO.

Berounský Klepáček jako by zaměnil skálu za stěny lidských obydlí. I on dával svou přítomnost najevo intenzivním ťukáním, zejména v městské radnici a jejím okolí. Kromě toho ovšem prováděl další typické triky poltergeista; dveře se otvíraly a zavíraly, pivovarské sudy se koulely z místa na místo, lopaty chrastily a slad na sušárně se sám přehazoval.

Z řady historek o Klepáčkovi připomeňme například tu, jak dohnal skřítek písaře Ječmínka, který zpronevěřil obecní peníze, až k

sebevraždě. Bzučel mu neustále jako včela v uchu, nedovolil mu napít se piva, házel mu do jídla a nápojů prach a různé nečistoty, nebo mu třásl rukou tak, až všechno rozsypal a rozlil. Zkušený psychiatr by tu vystopoval rozvoj duševní choroby pásaře, trpícího neustálým strachem, že jeho zločin bude odhalen. Když si ale uvědomíme, co jsme si řekli o vzniku poltergeistů, pak i v případě berounského Kle-páčka mohlo být emocionální přepětí dotyčného člověka spouštěcím momentem podivných fyzikálních jevů.

Podle legendy je Klepáček duchem berounského primátora, kterého kdysi nepřátelští vojáci umučili k smrti, aniž se od něho dozvěděli, kam ukryl městské cennosti. Od té doby jeho duch hlídá v Berouně obecní poklady a dbá na poctivost i dobré mravy místních řemeslníků a obchodníků. Naskýtá se však otázka: proč má duch poctivého městského úředníka podobu trpaslíka, malého skřítky? Je to jen kvůli příbuznosti zvukových projevů se zmiňovaným permoníkem?

K lepšímu porozumění nám možná dopomůže, když si vysvětlíme, význam slov trpaslík a skřítek. Nuže, původní staroslovanský výraz trpaslík znamená „zkroucený“. Může tím být míněna tělesná deformace některých lidí, projevující se nedostatečným vývinem končetin (liliputánství), hrbatostí a pod. Především jde však o zkroucenou polohu plodu v těle matky; do podobné polohy upravovali pravěké národy své zemřelé, když je vraceli do lůna Velké matky -Země. Známe celá kostrová pohřebiště těchto „skrčenců“, označovaná v archeologii jako únětická kultura (podle prvních nálezů v Úněticích u Prahy). A je zajímavé, že u Lužických Srbů se v pověstech často mluví o těchto pravěkých pohřebištích jako „hrobech trpaslíků“. Z toho vyplývá, že trpaslík nemusí být nutně maličký. Když chce, může se dokonce změnit i v obra.

Malé rozměry trpaslíků vyplývají také ze starobylých představ o duši, která je jakousi miniaturou člověka. Vždyť i ďáblové a zlí démoni na středověkých kresbách jsou malíci, aby mohli vniknout ústy do lidského těla. A germánské báje mluví o Niebelunzích, „červech v těle Země“, kteří bez ustání kutají a přetvářejí ji. Prolnou každou škvírou, dírou a puklinkou...

Naproti tomu jméno skřítek, skřet, pochází ze starogermánského *scrat* (*schrat*), což znamená křikloun. Jde tedy o strašidlo, jehož hlavním rysem je, že vydává výkřiky nebo jiné zvuky. Podle některých lidových představ je to zdivočelý ochranný duch domácnosti, který se „vymkl kontrole“. Historik a etnograf Claude Lecouteux podává jeho přesnou charakteristiku, která stojí za citaci: „Křiklouni nejsou nic jiného než předčasně zesnulí nebožtíci, oběti vražd a neštěstí. Až do nedávné doby byl *schrat* v Německu považován za nepokřtěné mrtvé dítě, které se nemůže vzdálit z domu, kde se narodilo.“ Tento význam dokládá také básník Hans Vintler, jenž v 15. století napsal: „Mnoho lidí se domnívá, že *Schrát* je malé děcko, rychlé jako vítr, a trpící duše.“

Sepětí mezi „křiklounem“ a smrtí se projevuje i v pozoruhodné pověře, zaznamenané v rakouských Korutanech: *Schrat* se tam říká červotočovi a přezdívá se mu „kladívko mrtvých“, protože kdo jeho tiché ťukání a vrzání zaslechne, ten se má brzy odebrat na věčnost.

Ťukání ve zdi berounské radnice a pivovaru má skutečně blízko k obávanému „kladívku mrtvých“. Domnívám se, že *Klepáček* je místní variantou německého *Schrata*. Patrně se k nám dostal s německými osadníky, kteří ve středověku tvořili v Berouně velmi silnou komunitu.

Přízračná jízda

Stará paní Balá, která pracovala jako služka v Žebráku u Volmanů, majitelů místní továrny, měla tak trochu pověst čarodějnice. Dovedla věštit z ruky a hádat budoucnost z karet. Možná že právě díky této citlivosti pro skryté jevy se během života dostala do několika velmi zvláštních situací. Mnozí její historky nebrali vážně a poukazovali na to, že má příliš bujnou fantazii. Jenže kde je hranice mezi fantazií a schopností vnímat cosi za běžnou hranicí našich smyslů?

Nejsilnější zážitek, ke kterému se často ve vzpomínkách vracela, ji potkal ještě za jejích mladých let. Za letního večera šla po cestě, která spojuje Točnick a Hředle. V místech, kde mezi Zámeckým vrchem a protilehlým lesnatým vrchem Oborou míjí cesta rozlehlou louku se samotou Záhorsko, zaslechla najednou hrčení kol, frkání

koní a práskání biče. Bylo zřejmé, že ze zatačky za výběžkem lesa, ve směru od Točníka, se blíží nějaké bláznivé spřežení, kočár, bezohledně hnany přes výmoly spěchajícím vozkou.

Rychle ustoupila k okraji cesty a vzápětí se kolem ní hřmot přehnal a vzdaloval se směrem ke Hředlům. Ucítla i prudký závan vzduchu; všechny smysly ji informovaly o tom, že se kolem cosi řítí - všechny, s výjimkou zraku. Záhadný kočár byl neviditelný!

Podobné zvukové iluze se často vyskytují na pokrajích rozlehlých lesů. K nejznámějším patří takzvaná „divoká honba“. Je prý slyšet dusot koní, štěkot psů, trubení loveckých rohů a pokřik honců. Příval zvuků se žene lesem jako bouře a bývá často doprovázen prudkou vichřicí, lámající větve, i blýskavicí, která přízračným svitem rozsvěcuje nebe.

Jestliže se připletete honbě přízraků do cesty, máte jedinou šanci k záchraně: lidová tradice v takovém případě doporučuje lehnout si tvář k zemi a zakrýt si hlavu rukama. Pokud stačíte kolem sebe vyrýt kruh, je to ještě lepší. V opačném případě vás divoká honba uštve a roztrhá na kusy.

Patrně se tu jedná o meteorologický jev, elektromagnetickou bouři, provázenou postupujícím vzdušným vírem, jakýmsi místním cyklonem. Zvukové projevy běsnících živelů mohou při určité míře představitivosti, ovlivněné navíc strachem, skutečně připomínat loveckou štvanici.

I přes tuto možnost racionálního vysvětlení zůstává však cosi znepokojivého. Bloudí snad krajinou zapomenuté „zvukové záznamy“ dávných událostí?

Hradby v Berouně, kresba ze třicátých let 19. století

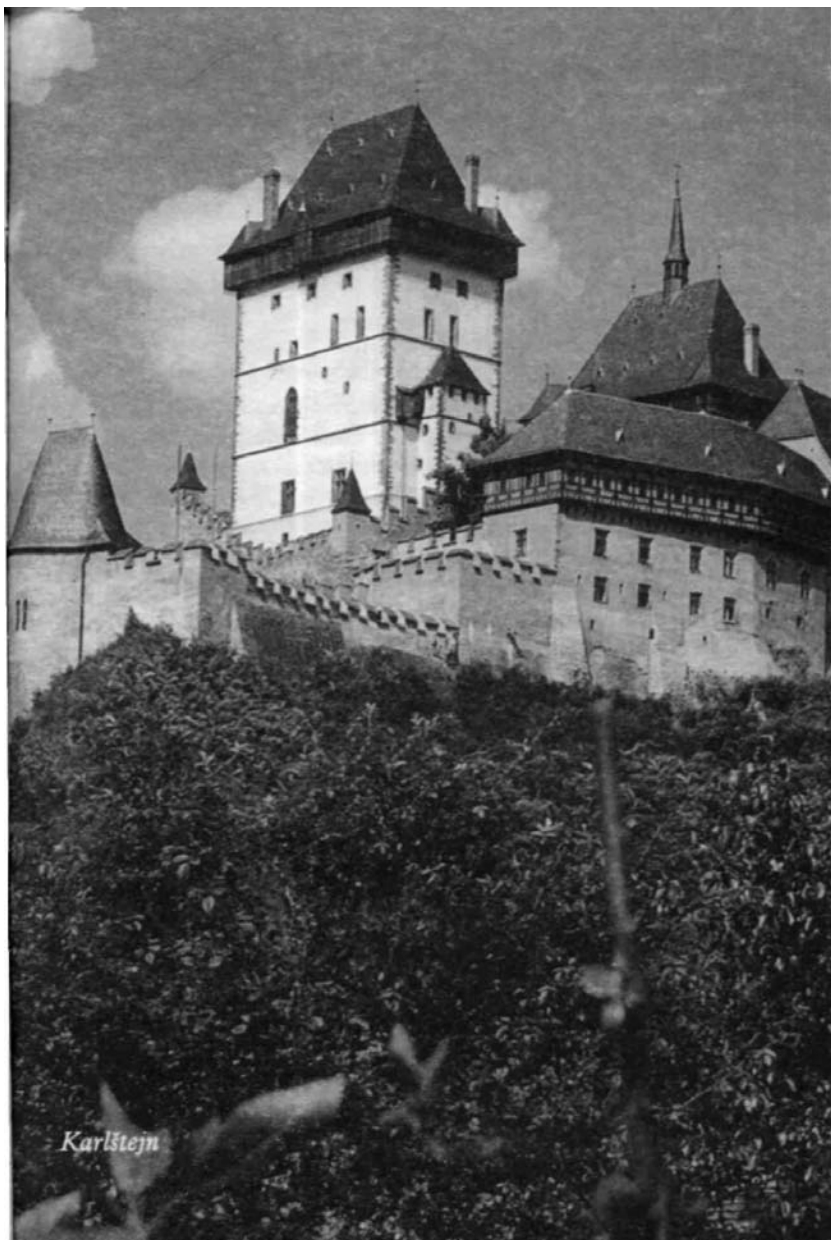
IV ● *část*
NEUVĚŘITELNÁ
ZVÍŘATA

NEBEZPEČNÝ HVÍZDÁK

OTEC HAD A MATKA ŽÁBA

ČERNÉ TICHŮ KARLŠTEJNSKÉ

NEBEZPEČNÝ HVÍZDÁK

„**F**

ijů, fijů..." Podivný hvízdavý zvuk se rozlehl mezi strmými lesními stráněmi, svírajícími z obou stran hluboce zařízlé údolí. Děvče, které žalo trávu na lučinatém svahu nad Úpořským potokem, překvapeně zvedlo hlavu a zaposlouchalo se. Co to bylo?

Ale jistě! To na ni pískají lesní dělníci ze Skryj, kteří už od rána pracují na protějším srázu. Když si rukou zaclonila oči proti ostrému slunci, viděla je tam docela zřetelně, jak loupají poražené kmeny a stahují je dolů k cestě. Ze si nedají pokoj, staří ženáci a povykují na každou sukni jak šestnáctiletí!

Ušklíbla se a sklonila se zase ke své práci. Srp syčivě zajížděl do bujné lesní trávy a pod nedalekým doubkem se už vršila pěkná hromádka. Než nastane polední vedro, mohla by být doma ve Dvoře s plnou nůší...

„Fijů!" Ted' to zaznělo blíž. Ale nikoho neviděla přicházet. Že by se k ní nějaký žertěř nenápadně plížil houštinami?

„Dejte pokoj!" vykřikla. „Myslíte, že o vás nevím? Jste jak malí kluci!"

„Fijů!" Ted' se to ozvalo přímo nad její hlavou. Zdvihla oči do koruny doubku - a strnula hrůzou.

Kolem větve byl obtočený had. Ale jaký had! Závitý jeho nazelenalého těla, tlustého jak mužská paže, se zdály být bez konce, ocas se ztrácel někde mezi listím. Plaz se výbojně vztyčoval do prostoru a jeho hlava se otáčela, jako by ji hledala, nehnuté korálkové oko se upřelo přímo na ni. Šlehl rozeklaným jazykem a vzápětí opět vydal pronikavý, ostrý hvizd...

Dívka vyjekla, chytila nůši za popruhy a utíkala, co jí síly stačily. Zapomněla na nasekanou trávu i srp - i brousek někde ztratila. Zadýchaná dorazila na protější stráň k dřevařům. Ti se zděsili, když viděli její výraz. Chvíli trvalo, než byla schopná promluvit...

„Je tam... hvízdák... strašně obrovskej!"

Hajný Bárta, který zde byl právě na obchůzce, na víc nečekal, strhl pušku a rozběhl se dolů k potoku. Podle hromádky trávy pod stromem místo snadno našel a obludného plaza zastřelil.

Zpráva o podivném setkání je zachycena v rodinné kronice Perglerů z Broum. Ta dívka, která jim svůj zážitek už jako dospělá vyprávěla, se jmenovala Anna Vlachová. Stalo se to někdy kolem roku 1900.

Kronikář poznamenává, že to bylo naposledy, co se lidé v Úpořském údolí s „hvízdajícím hadem“ setkali. Od těch dob už ho tam nikdo neviděl ani neslyšel.

Had - symbol plodnosti

Hadí kříž

Úpořský potok teče od Broum severozápadním směrem, protíná hradbu kopců, na nichž se dosud zachovaly zbytky prapůvodních pralesních porostů, a u zřícenin hradu Týřova se vlévá do řeky Berounky. Kdesi uprostřed jeho klikaté trasy najdeme skálu s pamětní deskou, která připomíná, že právě zde stávala hájovna, lidově nazývaná Cangrovna, kterou smetla velká povodeň v roce 1872. Tehdy se zcela změnil charakter údolí, jehož bývalé dno se ztratilo pod dvou až třímetrovými nánosy štěrku a hlíny. Cangrovna (též cukrárna) se jí říkalo proto, že se zde původně vařil z javorové mízy cukr.

Nás však zajímá něco docela jiného. Do roku 1958 tady stával velký kříž, zvaný Cangrův nebo též Hadí. Neexistuje žádný doklad, kdy a proč byl kříž postaven, ovšem pověst, která se k němu váže, je bezesporu velice zvláštní. Hajný zde prý byl napaden obrovským hadem, a když se mu konečně podařilo obludu udolat, postavil jako poděkování za záchranu svého života na tom místě kříž a zabitého hada na něj přibil.

Paní Jarmila Stillerová z Broum (narozena roku 1853) svým potomkům vyprávěla, že když se časem vybělená hadí kostra rozpadla, upletli cop z lýka a pověsili ho na kříž jako symbol hada. Tato tradice se důsledně dodržovala a vesnická mládež chodívala vždy zjara na svátek sv. Jiří věšet na kříž nového lýkového hada.

Jsme tu snad svědky pozůstatků nějakého magického rituálu, udržovaného už od pohanských dob? Možná... Had starých mýtů je stvořením d'ábelským i božským zároveň, je symbolem matky země, po níž se plazí a z jejíhož temného těla vylézá, oplodňuje (falická podoba vztyčeného hada) a současně přináší poselství mrtvých (smrtící hadí polibek - uštknutí). Had na rajském stromě nabízí první lidské dvojici poznání „všeho dobrého i zlého“ a svede je do propasti hříchu. Obrovský had též ovíjí podsvětní kořeny starogermánského kosmického stromu, a když je podrážděn, pohne se a tím způsobuje zemětřesení. Had prostě nedílně patří ke stromu poznání - a svým způsobem, jak jsme si již říkali, je tímto kosmickým stromem i Kristův kříž. Když si uvědomíme všechny tyto souvislosti, nepřipadá nám už Hadí kříž nad Cangrovnu tak podivný a absurdní.

Jenže kromě mystického významu máme v tomto případě co do činění s čímsi velice reálným, se skutečným zvířetem, s nímž se setkalo mnoho hodnověrných svědků. Nebezpečný obrovský had leze po stromech a ozývá se pronikavým hvízdáním. Podle mínění zoologů takové zvíře v naší přírodě neexistuje a nikdy neexistovalo. Co tedy svědci viděli?

František Šeller z Broum vyprávěl, jak koncem 19. století pozoroval na Úpoří, právě ve srážech nad Cangrovnu, páření dvou obrovských hadů. Byl přesvědčen, že to byli hvízdáci.

Pan Pergler si do již zmiňované rodinné kroniky zapsal: „Bylo známo, že jeden kníže z Fürstenberků byl sběratelem různých zvířat.

Dostával je darem od hostů z ciziny, které zval na hony do křivoklátských lesů. V naší obci se vyprávěla domněnka, že veliký had unikl z ohrady na Emilovně a žije v Oupoři na skalách Krkavčinách. Tenkrát se věřilo, že je to hroznýš."

Zdá se, že tady máme jednoduché a logické vysvětlení pro přítomnost nepatřičného zvířete v naší přírodě. Jenže tohle vysvětlení má slabiny. Tropický had by v našich lesích jen těžko přežil zimu a podle svědectví se zde obří „hvízdáci" vyskytovali řadu let a bylo jich víc - dokonce se pářili a rozmnožovali!

Co však zcela vyvrací teorii o uprchlém exotickém hadu je fakt, že jeho existence je doložena i z dalších míst, od Upořského údolí vzdálených desítky kilometrů.

Korunka hadí královny

„Kdybyste snad na Žďáru zaslechli nad svou hlavou podivné hvízdání, tak honem upalujte. Tak totiž o sobě dává vědět jiná žďárská potvora - hvízdající had, obývající koruny stromů - lidem smrtelně nebezpečný," píše malíř a spisovatel Jan Cáká ve svých „Obrázcích z Podbrdská", když líčí různá strašidla a démonické bytosti, zdržující se na skalnatém vrchu Žďáru nad městem Rokycany.

Výskyt „hvízdavce" můžeme vystopovat v širokém oblouku, pokračujícím přes Zbirožskou pahorkatinu až na Křivoklátsko. V živé paměti mám vyprávění svého dědečka, pocházejícího z Terešovské Huti, který se jako chlapec s legendárním hadem setkal někdy v době první světové války. Děda mi vyprávěl, jak se tehdy vydal na borůvky do starého lesa, kde se říkalo Na Čafce. Zrovna vyšplhal na skalnatý hřeben a vtom spatřil hvízdáka „zpívajícího" v zakrslé borovici těsně pod srázem. Byl v mnoha kličkách propletený mezi větvemi, silný jako ruka a zdál se přímo nekonečně dlouhý. Jeho barva přecházela od zelené na hřbetě do bělošedavého nádechu na bříše. Přední část těla strnule vztyčoval a na hrdle se mu v rytmu hvizdů nadouvalo jakési vole. Zvuky zněly, jako když kluci hvízdají na prsty, mezi nimi byly krátké přestávky a každý z těch hvizdů byl v trochu jiné tónině. Nejpozoruhodnější však je, že to byl opravdu král, protože měl na hlavě malou korunku.

Teď se asi pousmějete a řeknete si: Dědeček zkrátka vyprávěl vnukovi pohádku a dosadil sám sebe na místo hlavního hrdiny. Hadí korunka je totiž oblíbenou pohádkovou trofejí. Kdo ji získá, ten dosáhne bohatství a štěstí.

Domnívám se, že hadí korunka mohla existovat. Vydejme se za dalším svědectvím až na protilehlou stranu Hořovické kotliny, do Brd, na legendární, mnoha mýty a bájemi opředený Plešivec.

Tam v divoce rozeklaných Krkavčích skalách sídlila Hadí královna. Někdy měla podobu krásné, rudovlasé panny, jezdící na jelenu a třímající v pravici měděného živého hada místo žezla, jindy se zjevovala v podobě neobyčejně velkého bělavého hada s jiskřivou korunkou na hlavě. Tuto korunku čas od času odkládala - a to byla vhodná chvíle pro toho, kdo se jí chtěl zmocnit. Byl to samozřejmě čin velmi riskantní a nebezpečný.

Vypráví se, že jeden mládenec z Jinců se k tomu odhodlal. Vystopoval královnu, když se koupala v zeleném lesním jezírku na východní straně hory. Do vody se nořila v dívčí podobě. Mládenec málem zapomněl na své předsevzetí, tak byl okouzlen krásou jejího nahého těla. Ale pak si přece jen uvědomil, proč sem přišel, a věnoval pozornost korunce, kterou královna odložila spolu s hadí kůží na plochý kámen na břehu. Popadl její cennou ozdobu do bílého šátku a dal se na kvapný útěk.

Ale přesto nebyl dost rychlý. Královna ho uviděla, vztyčila se ve vodě a vydala pronikavý hvizd. V tu chvíli se ze všech skulin a škvír mezi balvany vynořili desítky hadů a vrhli se na prchajícího, omotali se kolem jeho nohou, padali mu z větví na krk, strhli ho na zem, obalili ho obludným, zmítajícím se klubkem a uštípali ho k smrti...

Jak je to tedy s legendární korunkou? Zajímavá je pověst ze Strašína u Sušice na Šumavě, kde na hlavě Matky Boží v místním poutním kostele prý spočívala pravá hadí korunka. Byl to dar místního chlapce, který se korunky zmocnil podobným způsobem, jako jeho druh na Plešivci, ale měl větší štěstí, podařilo se mu utéct. Pak se však bál hadí pomsty, a tak ukořistěnou korunku raději věnoval sošce světice.

Škoda že se tato svérázná ozdoba nezachovala ve strašínském kostele dodnes, a nemůže být podrobena odbornému průzkumu.

Předpokládám, že by se potvrdilo, že je to vlastně zrohovatělý hřeben, který možná had odhazoval v době, kdy převlékal kůži. Podobným hřebenem jsou ozdobeny některé druhy leguánů a při pocitu ohrožení ho dokonce výhružně vztyčují.

Bájný tvor jako by dostával konkrétnější obrysy. Had opatřený chrupavčítým hřebenem na hlavě a hvízdající v korunách stromů, čímž si zřejmě vymezuje své teritorium, podobně jako zpěvní ptáci. Děsí lidi svou neobyčejnou velikostí a tím, že se jim nenadále objevuje nad hlavami. Je poměrně vzácný, rozhodně méně častý než běžné užovky, zmije a měďáci - jak se v našem kraji říkalo slepýšům. Je opravdu útočný? Jedovatý? Zdá se, že strach má velké oči...

Přírodovědci, s nimiž jsem existenci podivného „královského hada“ konzultoval, se domnívají, že jeho předobrazem mohla být užovka stromová, neboli asklepiova, velmi vzácná a přísně chráněna. Patří mezi největší hady, jací se u nás vyskytují, dorůstá až dva metry délky a skutečně ráda šplhá po stromech, kde vybírá ptačí hnízda. Pro člověka je naprosto neškodná, nejedovatá, neútočná, lze ji dokonce částečně ochočit. Právě ona byla možná legendárním hadem hospodářičkem, hlídajícím obydlí starých Slovanů. Je dokonce pravdou, že syčí mnohem výrazněji a hlasitěji, než ostatní druhy našich hadů.

Hadí čarodějnice

Stačí nám toto vysvětlení? Obávám se, že ne. Sykot a hvízdání jsou dva zvuky zcela rozdílných kvalit. Tehdejší vesničtí lidé, kteří trávili v přírodě mnohem víc času než dnešní člověk, se velmi dobře vyznali v různých hlasech přírody. Vždyť o hvízdajícím hadu si vyprávěli i pastevci v Beskydech a publicista Albert Marenčin zaznamenal na Slovensku výskyt hada „hvízdajícího jako valach“, který prý býval velice hojný na Muráňských vrších u Rožnavy až do 19. století, kdy při velkém lesním požáru původní porosty na troud shořely.

Přežil v našem kraji tajemný tvor do dnešních dnů? Jeden chatař, sídlící při ústí Zbirožského potoka, mi vloni vyprávěl, že v oblasti Skryjských jezírek žije stará stromová užovka, která je dlouhá tři metry a připomíná nějakého hroznýše nebo krajuť.

Je to vzrušující představa.

Zdá se, že divoké skalní strže křivoklátských a brdských lesů, kde jako by se zastavil čas a kde ještě stále rostou pradávňé tisy s jedovatým jehličím, skrývají nejedno tajemství...

Slepý mládenec a hadi

V roce 1863 uvedl Josef Virgil Grohmann ve sbírce „Sagen aus Böhmen und Mähren“ pozoruhodnou pověst z Berounska. Slyšel ji prý od jednoho starého pamětníka. Vypráví se v ní, že v zakletém lese Na Veselé (východně od města), který býval plný studánek, rusalek a podivných strašidel, žil v osamělé chaloupce slepý mládenec, nadaný prorockými schopnostmi. Svým uměním byl znám po celých Čechách. Právě on to byl, kdo předpověděl císaři Karlu IV., který se u něj záměrně zastavil cestou na Karlštejn, celou budoucnost českého národa.

Mládenec žil v chatrči sám, ale chodila mu sem posluhovat stará žena z Berouna. Jednoho dne však onemocněla a nepřišel nikdo, kdo by mu donesl pokrm. Co se stalo pak, cituji doslova z českého překladu pověsti:

„Když nyní mládence trýznil hlad, zpíval dojemným nápěvem píseň, která zněla tak krásně, že hadi lesa přišli a se vztyčenými těly naslouchali sladkému hlasu. Když byl příliš zesláblý, aby zpíval dále, zvolal žalostně: ‚Ach, kdo se smiluje a přinese mi chléb k jídlu?‘ Při

těchto slovech hadi zmizeli a připlazili se brzy zpět se čtvrtinou srny, kterou položili oknem na stůl slepého mládence."

Skutečně zvláštní příběh... Vzhledem k tomu, co jsme si už řekli o mytologické hadí úloze, začínáte možná tušit, že hadi se v pověsti o slepém mláďenci neobjevují náhodou. Stačí ještě připomenout, že ve starořeckých Delfách byly věštkyňe, nazývané Pýthie, považovány za služebnice mocného podzemního hada Pythóna a při svém prorockém transu seděly na stoličce, jejíž nohy tvořila trojice bronzových hadů. Ano, had zná minulost i budoucnost. Had Uroboros, požírající vlastní ocas, je symbolem nekonečna, věčného návratu a věčné obnovy. Byl znakem nejhlubších mystických zasvěcení.

A také ve starověkých lázních Epidauru byli nemocní léčeni v transu dotykem posvátného hada. Hadí tělo, ovíjející se kolem lidských údů, možná vytváří jakési indukční smyčky, v nichž se zesilují tělesné energie.

Hadi tedy mohli být magickými pomocníky slepého věstce. Případá mi, že pozdější vypravěči příběhu nepochopili onen způsob, jakým tohoto mládence živili. Cožpak kobry, přenášené v koši z tržiště na tržiště, neživí indického fakíra - krotitele hadů? Pro záměrnou manipulaci s hady by svědčila i mládencova „tklivá píseň“, vytvářející vibrační chvění zvukových vln - a zcela jistě doprovázená i příslušnými gesty. Je to způsob, jak plazy hypnotizovat a uvádět do jakéhosi transu. Sugestivními pohyby „spoutávají“ hady i proslulé indické hadí tanečnice, jejichž exhibice vrcholí polibkem na tlamu prudce jedovaté kobry.

Vybavují se mi stále zajímavější souvislosti. Vždyť podle brdských pověstí tvoří nebezpečné zmije tělesnou stráž Hadí královny z hory Plešivce. Často se láskyplně ovíjejí kolem jejího těla a nikdy se od ní příliš daleko nevzdalují. I tady se pohádka dotýká jakési pozapomenuté skutečnosti. Vzhledem k tomu, že na Plešivci bývalo jedno z nejrozlehlejších raně keltských hradišť, jehož valy jsou dodnes patrné, a že se tu po celý středověk pořádaly tajné sabaty čarodějnic, napadá mi, že by mohlo jít o jakousi vzpomínku na dávné kněžky hadího kultu a jejich tajemné rituály.

Jako by z hlubin věků přežívala v lidském podvědomí bizarní podoba divých žen, které se prý o svatojánské noci vynořují z kapradin obklopeny jiskřivým mračnem světlušek a nesou hole, obtočené zlověstně syčícími zmijemi...

Je to snová vzpomínka, pravěký archetyp, nebo skutečnost, se kterou se naši předkové ještě před takovými čtyřmi sty lety běžně setkávali?

OTEC HAD A MATKA ŽÁBA

Chlapec klopýtal na úzké pěšince, která se hadovitě kroutila po vrcholech skalních útesů; občas vrhal úzkostné pohledy dolů, do šerící se hlubiny, kde mezi kučeravými korunami tajemně šumících stromů probleskovala řeka, a pak zase po svém otci, který se zachmuřeným výrazem rázoval dva kroky před ním.

Nad vzdáleným Berounem se kupily temné mraky, rostly a členily se do stoupajících věžiček, jako nějaké bájně hrady z pohádek. Dolehlo odtamtud temné pobroukávání hromu...

„Necourej se!“ sykl otec. „Musíme tam dorazit dřív, než začne pršet!“

„A co když tam bude?“ ozval se chlapec plačtivě, „co když na nás vylétí, vyklove nám oči a srazí nás dolů ze skály?“

„Neboj se. Nahání strach, to jo, ale ještě jsem neslyšel, že by někomu ublížil. Vždycky vylétá, když se blíží bouřka nebo velký liják. „Pozoruju ho už dlouho, a tak vím, že teď určitě nebude v hnízdě.“

„A co když bude?“ trval chlapec umíněně na svém. „zlezu tam a on na mě vyskočí!“

„Zatraceně, už toho mám dost! Vlezl bych tam sám, kdybych se do té díry vešel. Mysli radši na to, co všechno budeme mít, až nám Kuhán bude nosit peníze!“

Ach ano, to byla slastná představa.

Otec se zástavil tak prudce, až do něj chlapec zezadu narazil. „Dávej přece pozor! Tak pojd', opravdu to nic není, neboj se. Budu tě pevně držet. Vidiš tamhle dole...“ ukázal rukou do míst, kde skály spadaly do boční rokle. Kdesi v horní třetině strmé stěny se rozvírala puklina, zakončená černým otvorem. „Z té díry vždycky vylétá, tam je jeho hnízdo. Mládě zabal do šátku. Ale ať ho, proboha, neumačkáš! A kdyby tam byla vejce, vezmi je také.“

Sejmul z ramene svitek silného provazu a jeden konec uvázal chlapci v podpaží, druhý pak kolem kmene pokrouceného jeřábu,

rostoucího nad okrajem propasti. Sevřel lano pevně v dlaních, připraven pomalu ho uvolňovat. „Tak lez! Dělej!“

Chlapec popotáhl nosem a nejistě se podíval po otci. Jeho zlostí sevřená tvář mu nedávala sebemenší naději na únik. Spustil se tedy na kolena a se zatajených dechem se přesmykl přes okraj srázu. Nohama hledal výstupky skály a prsty křečovitě zatíнал do štěrbin. Mnohokrát už šplhali s kamarády po tetínských skalách, ale ještě nikdy se takhle nebál, navzdory tomu, že cítil bezpečný tah provazu, na němž ho otec přidržoval.

Sestup mu připadal nesmírně dlouhý. Stále trnul, kdy se mu za zády ozve příšerný skřek, to děsivé houkání „kou, kou“... Zatím ale jenom broukání hromu znělo stále zlověstněji. Stěna před ním zazářila odraženým svitem blesku a za krkem ucítil studený dotek první dešťové kapky. Musím si pospíšet, aby mě na skále nechytla bouřka! Příliš rychle přenesl váhu těla a noha se mu smekla. Vyjekl - a zůstal viset na provaze. Kdesi hluboko dole chrastily dopadající kaménky, které uvolnil ze stěny.

„Opatrně!“ doléhal k němu shora otcův hlas. „Už tam budeš! Hmatej nohou co nejmíc doleva, tam je římsa. Přeskoč na ní!“

Konečně stál oběma nohama na pevném výstupku. Přímo před ním se černal hluboký otvor do skály. Opatrně tam nahlédl.

Mohutný zášleh blesku ozářil nitro pukliny a vyděšený hoch spatřil, jak v nepořádném hnízdě ze suchých klacků, potřísněném trusem a plném kostí, se svíjí obrovský had, na jehož hlavě sedí nafouklá, bradavičná ropucha. Zdálo se, že oba hrůzní tvorové spolu v sinavém svitu blesků zuřivě zápasí...

Strašlivý chlapcův jekot přinutil otce chvatně vytahovat lano. Synek byl polomrtvý hrůzou, v lijáku, který vzápětí začal bičovat vrcholy skal, ho otec odnesl v náručí k domovu.

Dítě onemocnělo, několik dní blouznilo ve vysokých horečkách, do jeho snů se neustále vracel děsivý pták Kuhán, jehož otcem je had a matkou žába...

Otec se dal na pokání, denně trávil dlouhé hodiny v kostele na modlitbách a prosil mocnou prabábu sv. Ludmilu, aby mu odpustila tu hříšnou touhu po penězích ďábelského ptáka Kuhána. Sv. Ludmila se smílovala a chlapec se uzdravil.

Podivný pták Kuhán je připomínán v řadě pověstí ze starobylého Tetína. Je prý veliký asi jako house, navečer vylétá ze skal a strašně houká. Svým naléhavým voláním předpovídá bouřky a lijáky. Když někdo žertem napodobí jeho hlas, hned k němu přiletí a doráží na něj tak divoce, až mu nažene strach, ale neublíží. Kdo by se zmocnil Kuhánova mláděte a vychoval si ho, získal by zdatného pomocníka, který by pro něj potají kradl peníze a obilí od bohatých sousedů, a tím by mu zajistil blahobyť.

Tady zřejmě představa podivného ptáka prolнула s pověstmi o plivníkovi či raráškovvi, který je znám i z jiných českých krajů a který se obvykle zjevuje v podobě černého mokrého kuřete. Plivník je vlastně zlý démon, ovládne postupně duši svého pána a tím, že pro něj krade, ho přivede k záhubě. Pověst směřuje k tomu, aby z ní vyplynulo morální ponaučení.

Existoval tedy pták Kuhán doopravdy, nebo je jenom smyšlenou bytostí? Údaje o něm jsou příliš reálné a podrobné na to, aby mohlo jít jen o výplod lidské fantazie. Dokonce se dochovalo i jméno onoho otce, který spustil svého synka na provaze do Kuhánova hnízda. Jmenoval se Mekner a událost je datována do počátku 19. století.

Tetínské skály počátkem 19. století, kdy ještě byly bez porostu. Tehdy v nich sídlil tajemný pták Kuhán

Podle shodných popisů přízračného ptáka, jak je podali různí svědci, lze nejspíš usuzovat na nějaký druh sovy. Připadá mi však podivné, že by místní starousedlíci nedovedli poznat sovu. Jediné vysvětlení vidím v možnosti, že v určitém období se tu objevil dravec, který tu nikdy předtím nežil, takže pro tetínské obyvatele byl čímsi zcela neznámým a tudíž tajemným. Hadi a žáby, vyskytující se v jeho hnízdě, byli zřejmě potravou, kterou tam nosil svým mláďatům.

Ovšem v hnízdech dravých ptáků se v oblasti Českého krasu často objevovali ještě jiní a velice zvláštní tvorové, pro jejichž pochopení je už naše běžná zkušenost zcela nedostačující. K nejzáhadnějším patří karlštejnský štír...

Podivný tvor z věží Karlštejna

Mezi relikviemi, které otec vlasti Karel IV. shromáždil na svém hradě, byly i takové unikáty, jako například část dračí kostry. O tu se později velice zajímal Rudolf II. Habsburský a nechal si ji dokonce přivést na Pražský hrad, aby ji mohl spolu se svými mágy a alchymisty podrobně studovat. Byl to prý pozůstatek jednoho z draků, kteří žili v obávané Dračí skále nad Berounkou, poblíž vsi Budňan (podrobněji jsme si o ní vyprávěli v první části této knihy). Kostra byla údajně nalezena právě v těchto místech, při těžbě písku ze dna řeky Berounky. Představa, že by mohlo jít o kosti nějakého pravěkého ještěra, velmi vzrušovala amatérské archeology devatenáctého století.

Ukázalo se však, že jde o skelet docela obyčejného nilského krokodýla, který mohl císař Karel IV. dostat darem od nějakého cizího vyslance nebo od rytíře, vracejícího se z křížáckých výprav do Egypta.

Mnohem znepokojivější je zpráva, kterou nám zanechal barokní „záhadolog“ a vlastenec, jezuita Bohuslava Balbín. Když otevřeme jeho knihu „Rozmanitosti z historie Království českého“ u kapitoly, popisující zajímavosti Karlštejna a okolí, s překvapením tu čteme o dalším podivuhodném zvířeti, které je tentokrát popsáno s přímo vědeckou důkladností - a přesto nikdo z dnešních zoologů nemá tušení, o čem to kronikář mluví:

„Důstojný otec Jan Tanner z našeho Tovaryšstva, člověk nade vše pochybnost důvěryhodný, mi nedávno jako očitý svědek vyprávěl cosi neobvyklého, co ještě nikdo nedokázal prozkoumat. Na věžích hradu Karlštejna hnízdí ve velkém množství sokoli. Z okolních kopců a jeskynň přinášejí do hnízd jako potravu pro své mladé jakýsi velký hmyz, který nikdo nikde jinde nespátřil. Venkované tomu tvorů zcela mylně říkají štír. Má

Bazilišek

holou hlavu ve tvaru krunýře, ostatní tělo je podlouhlé, bez skořáčky a bez ulity, žlutavě bledé. Má čtyři nohy. Tlustý a beztvarý ocas je delší než krunýř nejméně o tři prsty. Celé tělo od hlavy až ke konci ocasu obnáší půl pražského lokte, ha i víc."

Pražský loket měl kolem šedesáti centimetrů, čili záhadný tvor mohl být třiceticentimetrový, „ba i víc". Ale co to bylo? Lidový název štír neoznačoval jako dnes škorpióna, ale ještěrku (proto se říká, že na svatého Jiří vylézají hadi a štíři). Jenže Balbín tvrdí, že je to omyl, že nejde o ještěrku, že jeho příteli to spíš připomíná hmyz. Balbínův popis se ze všeho nejvíc podobá na obyvatele pravěkých moří - trilobita! Pravda, před miliony let na těchto místech trilobiti skutečně žili a dodnes tu ve vápencích lze nalézt jejich zkameněliny. Ale představit si, jak v 17. století krmí sokol na karlštejnské věži svá mláďata živými trilobity, to je opravdu sci-fi.

Nevyvinul se snad nějaký sladkovodní či obojživelný potomek trilobita a nepřežil v jeskynních jezírkách Českého krasu? Ovšem naproti tomu ony čtyři nohy poukazují spíš na tvora z rodu ještěrčího. Říční želva? Ta nemá krunýř na hlavě a ostatní tělo holé! Možná by také mohlo jít o příbuzného jednoho amerického mloka, který má zvláštní „opancéřovanou" hlavu ve tvaru pŕlměsíce. Kdo ví? Mystický Karlštejn mlčenlivě střeží svá tajemství.

ČERNÉ TICH KARLŠTEJNSKÉ

Ze všech hororů, co jsem kdy viděl, na mne nejděsivěji působila scéna z Hitchcockova filmu „Ptáci“, kde hrdinové přicházejí k osamělé farmě. Okna jsou rozbitá, na prahu leží zakrvácený muž. A všude, na břevnech ohrad, na větvích stromů, na římsách sedí havrani; nekonečné řady havranů. Téměř bez pohybu, v naprostém tichu; a přesto - nebo právě proto - z nich vyzařuje skrytá hrozba. Něco zlého se stalo a něco ještě strašnějšího co nevidět přijde. V tom okamžiku nehnutého klidu je mrazivá velebnost smrti...

Na tuto scénu si vždycky vzpomenu, když slyším „o černém tichu karlštejnském“. Co se pod tímto poetickým obratem skrývá?

Vypráví se, že v některých letech přilétá k hradu Karlštejnu neuvěřitelné množství havranů. Usednou na jeho hradbách a věžích, pokryjí celý hrad jako temný mrak. Sedí v tichém zadumání a čas jako by se zastavil. Na každého, kdo je vidí, padne velká tíseň, neboť títo havrani věští zlé věci. Když se po hodinách či dnech konečně zvednou, pak odlétají v tu stranu, ze které na českou zemi přijde zhouba.

Skutečně přilétali jen v některých letech. V jejich příletu neexistovala žádná pravidelnost. Zjevovali se na Karlštejně jako tajemný přízrak, nečekaně, a o to hrůzněji. Jako by něco věděli, něco, co nevíme my, obyčejní smrtelníci. Jsou to proročí ptáci. Slyšel jsem, že poslední, největší „karlštejnské černé ticho“ přišlo na jaře roku 1939, v onom osudném březnu, kdy nás obsadilo hitlerovské Německo a vyhlásilo protektorát Böhmen und Mähren.

A proč havrani usedají právě na hrad Karlštejn? To vypadá skutečně magicky; jako by záměrně vyhledávali posvátný hrad grálu, schránku nejsvětějších relikvií, aby zde vykrákali svá osudná proroctví. Vysvětlení může být celkem logické: už jsme si říkali v předcházejícím díle knihy, že místo pro stavbu Karlštejna nebylo zvoleno náhodně, že je to bod, kde se kříží mocné energetické linie

Země. A je doloženo, že ptáci, zejména ti tažní, mají speciální sedmý smysl, takzvaný vnitřní kompas, tvořený mikroskopickými krystalky magnetitu, soustředěnými v určité části mozku. Ten je neustále informuje o změnách magnetického pole, o jejich poloze vůči zemským poledníkům, slouží jim k orientaci, ale i k dalším, dosud neobjasněným účelům.

Zažil jsem v roce 1980 jarní tah havranů v Libčicích u řeky Vltavy. Bylo to něco fascinujícího: od jihovýchodu k severozápadu, od obzoru k obzoru táhly nebem nekonečné šiky černých ptáků. Ani ornitologové ještě přesně nevědí, co způsobuje tak velké hromadné tahy. Běžně havrani létají v menších skupinách, s přicházející zimou zvolna postupují k jihu a na jaře se opět po etapách vracejí k severu. Někdy však se zvednou jako na povel všichni najednou na celém rozsáhlém území, spojují se do obřích hejn a ve stovkách a tisících letí vytrvale jedním směrem. Impulsem jsou pro ně zřejmě náhlé zvraty počasí, aktivita slunečních skvrn, změny v magnetickém poli země...

Je jisté, že tyto změny ovlivňují také lidskou psychiku, například vyvolávají vyšší podrážděnost, agresivitu, nebo naopak únavu a otupělost. V takové chvíli mohou dlouho zrající spory propuknout v otevřený konflikt, například ve válku. Výkyvy geosféry mohou narušit i náš imunitní systém a dát větší prostor mikroorganismům k vyvolání zhoubných epidemií.

Letitá zkušenost zřejmě lidi naučila, že když se havrani začnou velmi překotně a houfně stěhovat, blíží se něco neblahého. Navíc se hejna havranů a krkavců vždy stahovala k místům, kde vládne smrt; ne nadarmo se jim říká supové severu. Jako mrchožrouti s oblibou hledávali obživu na bojištích, hodovali na tělech padlých, sedávali na popravištích. Havrani na břevnu šibenice jsou přímo symbolickým obrazem. Jejich černá barva je spojuje s hlubinami země, s nocí. Do našich krajů přinášejí zimu, mráz, období strádání a hladu.

Kromě toho jsou to však velmi inteligentní, učenliví a věrní ptáci. Keltský bůh Lug, zlatovlasý syn slunce, procházel v srpnu zrajícími lány a na každém jeho rameni seděl havran. Doba zrání je i dobou zániku. Havrani nad obilným polem jsou posledním obrazem

Vincenta van Gogha, který namaloval těsně před smrtí. A havran ze slavné básně A. E. Poea kráká „nevermore“ - už nikdy ne.

Václav Beneš Třebízský vyšel ze staré legendy o „černém tichu karlštejnském“, když jako vypravěče ve své knize povídek zvolil karlštejnského havrana. Jsou to dlouhověcí ptáci a tudíž mnoho pamatují; jsou zosobněním věčné připomínky, jak pošetilé je lidské každodenní pachtění z hlediska věčnosti.

KRÁLOVSKÉ SRDCE

Snesla se noc, tajemná noc štědrovečerní. Krajina ztuhla v mrazivém tichu; nad bílou plání se jako přízrak, jako zjevení z barokních mystérií vznáší ve světle reflektorů kostel. Skutečně se vznáší, protože pahorek, na němž stojí, je ponořen do tmy. Stojím a dívám se, jako bych byl očarován nějakým kouzlem. Ještě před chvílí jsem se trápil pomyslením, co všechno jsem mohl do své knihy napsat a nenapsal, co všechno mi uniklo, co jsem nepochopil, v čem jsem se mýlil...

Ale teď už myslím jenom na jednu jedinou věc. Na ztracené srdce... Král Václav I., když 22. září léta Páně 1253 zemřel na svém oblíbeném hrádku v Počaplech, měl prý poslední přání, aby jeho srdce bylo uloženo ve zdejší kostelíku. Jenže srdce v bouřlivých proměnách času někam zmizelo, dnes se přesně neví, kde by mohlo být ukryto.

Aby člověk některé věci pochopil, musí přijít na pravé místo v pravou chvíli. Zatažil jsem dech, protože jsem ucítil jemné chvění. Po sněhu, zaoblujícím milosrdně všechny hrany, se rozběhly mihavé jiskřičky. To vítr hodil hrst vloček do světelných kuželů? Nebo snad dokonce...

Ne, dnes večer nevyjede od kostela přízračný planoucí kočár s šestispřežím černých koní, aby zamířil ku Praze a zvěstoval zlé časy, kdy se duch zemřelého krále musí vracet na Hradčany, do srdce země. Dnes večer je ticho a velebný klid. Ten jemný pohyb je tepot srdce, které setrvává na svém oblíbeném místě v Počaplech. Tepot srdce, skrytého pod závějí, tam někde dole, pod honosnou Dienzenhoferovou stavbou, snad ještě hlouběji, až pod pradávným pahorkem, kde od nepaměti bývala svatyně... Vzrušený tepot srdce v očekávání velké chvíle...

V duchu vidím chléb, sůl a nůž, které připravil otec na stůl vedle kolébky, jak bývalo ve zdejší kraji zvykem; chléb, sůl a nůž pro tři sudičky, které se první noci dostaví k novorozenci, aby dítěti „určily planetu“, osudové znamení, které ho povede všemi zákruty života.

Chvilé zrození se blíží. A královské srdce zvolna stoupá ze svého tajného úkrytu, aby se s úderem půlnoci vtělilo do srdce zvonu...

Pod honosnou Dienzenhoferovou stavbou...

OBSAH

VZDÁLENÉ VOLÁNÍ	2
I. část STRÁŽCI POKLADŮ	
NEVIDITELNÝ LABYRINT	4
VELKÝ PÁTEK NA DUKÁTOVÉM POLI	14
II. část STOPY Z NEZNÁMA	
PODIVNÉ STAVBY	25
PŘÍBUZNÍ PYRAMID	28
KRÁLOVSKÉ STROMY	37
III. část NEHMOTNÝ SVĚT PŘÍZRAKŮ	
ZÁHADA BÍLÉ PANÍ	43
ÚNOS Z LESNÍHO HRADU	50
STÍNY MRTVÝCH	59
RÁMUSÍCÍ DUCHOVÉ	64
IV. část NEUVĚŘITELNÁ ZVÍŘATA	
NEBEZPEČNÝ HVÍZDÁK	75
OTEC HAD A MATKA ŽÁBA	84
ČERNÉ TICHÉ KARLŠTEJNSKÉ	89
KRÁLOVSKÉ SRDCE	92
MÍSTOPIS	95
LITERÁRNÍ PRAMENY	99

MÍSTOPIS

Broumy - obec

Popis: Stará osada na zemské stezce, která tudy vedla přes Beroun, Stradonice a dále na Zvíkovec a Cheb a byla používána již v době keltské. Jihovýchodně od dnešní obce byly odhaleny pozůstatky keltské osady. V místě dnešní hájovny stávala nad stezkou opevněná tvrz - Bušohrad. Nález keltských mincí na Zlatém kopci v době třicetileté války. Za císaře Rudolfa II. Habsburského zde sídlila významná sklárna, která kromě okenních koleček vyráběla na přímou císařskou zakázku speciální přístroje pro alchymistické pokusy.

Přírodní rezervace Úpošské údolí se zbytky původního pralesa (tisové porosty), vzácnou květenou a živočichy.

Dopravní spojení: Silnicí z Berouna přes Trubín a Svatou, na lesní křižovatce U zeleného kříže možno odbočit na Karlov nebo jet rovně přes Kublov. Další trasa ze Žebráku přes Točnick a Březovou, nebo z Křivoklátu přes Leontýn a Karlov. Autobusové spojení z Berouna a z Hořovic, směr Broumy- Skryje.

Cerhovice - městečko

Popis: Vzniklo jako tržní osada ve 13. stol. na hlavní kupecké trase z Prahy do Norimberku. Od počátku 17. stol. zde bylo sídlo jedné z nejstarších pošt na okrese. V okolí Třenicí hora -geologická zajímavost, rezervace Studánky - původní mokřiny, Doubravka - zaniklá osada a tvrz v lese, Hrádek - bývalá tvrz nad vsí Záluží.

Dopravní spojení: Dálnicí D-5 či silnicí Praha - Plzeň. Železniční trať Praha - Plzeň, zastávka Cerhovice-Újezd je 1,5 km od obce. Autobusové spojení z Hořovic nebo linkou Praha - Zbiroh.

Dušníky - osada

Popis: Součást města Rudná, které vzniklo r. 1957. Kdysi majetek kláštera sv. Jiří na Pražském hradě. Umělý pahorek Homole se nachází blízko železničního přejezdu u hlavní silnice Praha - Plzeň. Na něm pseudorománský kostel sv. Jiří z r. 1910, postavený na místě zbořeného starého kostela. V druhé části města, Hořelicích, najdeme významný barokní chrám sv. Jana Křtitele od J. Dienzenhofera, barokní faru a zámek. Budova staré pošty je z r. 1690.

Dopravní spojení: Po hlavní silnici Praha - Plzeň. Vlakem po trati Praha-Smíchov - Rudná - Beroun. Autobusové spojení: linka Zličín - Beroun a stanice MHD Praha.

Karlík - zřícenina hrádku

Popis: Založen Karlem IV. roku 1358, měl chránit přístup ke Karlštejnu z východu. Roku 1422 byl zničen husity. Zachovaly se zbytky základových zdí a příkopu na srázu nad Karlickým údolím. V okolí přírodní rezervace, krasové jevy, vzácná květena.

Dopravní spojení: Z Dobřichovic (na železniční trati Praha-Plzeň, nebo silnicí z Prahy) do osady Karlík, odtud ve směru na Dolní Roblín po žluté turistické značce.

Koukolová hora (470 m n.m.)

Popis: Výrazný vrch se zříceninou kaple sv. Blažeje, postavené r. 1832 na skalním suku s krasovými jevy. Z vrcholu daleký výhled.

Dopravní spojení: Z Králova Dvora přes Popovice (žlutá značka) nebo ze Zdic přes Slavíky (zelená značka). Obě výchozí místa u dálnice D5 Praha - Plzeň. Do Popovic nebo Zdic jezdí autobus z Berouna.

Králův Dvůr - město

Popis: Průmyslové centrum, ne j starší železářny v Evropě (v osadě Karlova Huť), cementárny. Kdysi dvůr českých knížat a králů, později přestavěn Lobkovici na renesanční zámek. Zámecký park byl zničen, dnes ho protíná dálnice, také zámek se zbytky vzácných fresek (orientální zvířata, magická symbolika) je silně zdevastován, ale od r. 2000 opravován.

Počaply - osada, součást Králova Dvora

Na výrazném pahorku dominuje barokní kostel Nanebevzetí Panny Marie od J. Dienzenhofera, postavený na místě starší svatyně. Vedle kostela patrně stávala tvrz v místech dnešní fary. V okolí stopy zaniklých rozlehlých rybníků.

Dopravní spojení: Dálnicí D-5 nebo po hlavní silnici Praha - Plzeň, železniční stanice Králův Dvůr na trati Praha - Plzeň, autobus z Prahy směr Beroun - Počaply. (nást. stanice Nové Butovice u metra).

Libomyšl - obec

Popis: Stará zemědělská osada s nezvykle dlouhou obdélnou návší, možná kdysi trhové centrum nad říčkou Litavkou, chráněné tvrzí na uměle navršeném kopci Hrádku. Tvrz existovala od roku 1370 a po roce 1572 zanikla. V letech 1698-1787 stávala na Hrádku kaple sv. Jiří. Roste zde památná lípa.

Dopravní spojení: Z dálnice D-5 nebo hlavní silnice Praha - Plzeň odbočit za Zdicemi, v Bavoryni, ve směru na Lochovice a Příbram. Autobusová linka Zdice - Hořovice.

Mořina - obec

Popis: Vznik obce je spojen s výstavbou hradu Karlštejna, ale již předtím zde zřejmě stával kostelík se hřbitovem (snad na místě pohanského pohřebiště). Původně se nazývala Velká Mořina. Byla majetkem dvorních malířů Karla IV., zprvu M. Wurmsera, po jeho smrti patřila Mistru Theodorikovi. V okolí je mnoho romantických zatopených lomů.

Dopravní spojení: Po silnici z Řevnic nebo Karlštejna, autobusová linka z Berouna.

Stradonické Hradiště - město Bójů (380 metrů nad mořem)

Popis: Mohutný břidlicový terénní blok nad soutokem Berounky a Habrového potoka, 1 km západně od vsi Stradonice. Centrum keltské řemeslné výroby a obchodu, železářství a ražby mincí. Nalezeno přes 30 000 předmětů (započteny pouze ty, které se podařilo evidovat!). Ve vsi Stradonicích je dřevěná kaple sv. Liboria z r. 1698.

Dopravní spojení: Po silnici Beroun - Nižbor (směr na Křivoklát, stále proti proudu řeky Berounky), železniční tratí Beroun - Křivoklát - Rakovník, stanice Nižbor. Autobus linka Beroun - Nižbor, zastávka Stradonice a přes lávku (jsou na protějším břehu řeky). Z obce Stradonice na vrchol Hradiště po červené turist. značce, nebo z Nižboru po žluté.

Svatá Dobrotivá - klášter augustiánů

Popis: Založen v údolí Jalového potoka u osady Ostrov roku 1263 Oldřichem Zajícem z Valdeka. Teprve později nazván podle ostatků sv. Benigny - Dobrotivé. Mnohokrát byl téměř zničen, ale vždy znovu obnoven, naposledy po r. 1990. Klášter a osada Sv. Dobrotivá jsou součástí obce Zaječov.

Dopravní spojení: Silnicí z Hořovic přes Komárov. Autobusová linka do Zaječova jezdí z Hořovic.

Skřípel - obec

Popis: V okolí keltská pohřebiště a valy ohrazený obdélníkový objekt, lidově zvaný Šance, zřejmě kultovního významu (1 km jihovýchodně od obce). Původní, velmi starý románský kostelík byl přestavěn goticky a rokokově. Při silnici do Osová je památná kaštanová alej.

Dopravní spojení: Silnicí z Hořovic přes Lochovice a Hostomice na Osov. Železniční lokálkou ze Zadní Třebáně přes Liteň do zastávky Osov. Objekt „Šance“ je nedaleko od této železniční zastávky, při potoce směrem ke Skříplu.

Tihava - obec

Popis: Středisko železářství v době keltské i ve středověku - zbytky hamrů. Ve 13. stol. tu patrně stály dvě vodní tvrže. Zbytky jedné jsou na skalnatém ostrůvku nad mlýnem ve středu vsi, zbytky druhé na ostrůvku v rybníku Bašta, kde stojí barokní kaplička z 18. stol. Při stavbě kapličky byly v rybníku nalezeny zčernalé, téměř zkamenělé dubové trámy. V lesíku Háj (1 km jihovýchodně od obce) jsou zbytky deseti mohyl ze střední doby bronzové.

Dopravní spojení: Po silnici z Hořovic ve směru na Praskolesy nebo z Praskoles přes Kotopeky ve směru na Hořovice. Místní autobusová linka Hořovice - Zdice.

Valdek - zřícenina hradu

Popis: Gotický hrad ze 13. století, sídlo pánů z Valdeka, kteří později založili i hrad Žebrák. Zbudován na skalnatém výběžku hory Berance nad Červeným potokem. V 16. stol. byl ještě renesančně rozšířen, ale již od r. 1623 je uváděn jako pustý.

Dopravní spojení: Po silnici z Hořovic přes Hvozdec (nebo Komárov), Mrtník a Neřežín. Hrad je v lese nad silnicí u bývalé hájovny. Leží ve vojenském Újezdu. Vstup do této oblasti vojenského pásma je už dnes tolerován, pokud zrovna neprobíhá nějaká vojenská akce (cvičení a pod.)

(Další místa, o nichž se v knize pojednává, byla podrobně popsána v místopise prvního dílu a tak jen připomínám, že centrem oblasti je okresní město Beroun, ležící při dálnici D-5, a též při silnici a železniční trati Praha - Plzeň. Odtud je dopravní spojení do většiny uváděných míst. Do Berouna jezdí ve všední dny každou hodinu autobus z Prahy od stanice metra Nové Butovice. Druhým centrem - pro brdskou oblast - jsou Hořovice, ležící na železniční trati Praha - Plzeň; odbočka do Hořovic z dálnice D-5 je v Žebráku.)

LITERÁRNÍ PRAMENY

Historie

- Bauerová Anna: Keltové v Čechách; Paseka, Praha 1996 *
Filip Jan: Keltská civilizace a její dědictví; Academia, Praha 1995 *
Menclová Dobroslava: České hrady, díl II.; Odeon, Praha 1972 *
Sklenář Karel: Slepé uličky archeologie; Mht, Hořovice 1995 *
Sklenář Karel: Hromové klíny a hrnce trpaslíků; Set Out, Praha 1999 *

Region:

- Čáka Jan: Toulání po Brdech; Stř.nakl., Praha 1986 *
Čáka Jan: Obrázky z Podbrdsk; Baroko-Fox, Beroun 1997 *
Garkisch Miloš: Berounsko - doteky minulosti; okr.úřad Beroun 1998 *
Faix Stan.- Švandrlík Jos.- Hás J.: Poutní místo Svatá Dobrotivá;
Onyx, Praha 1999 *
Maličký Josef: Přehled osídlení Hořovická v pravěku a na počátku dějin;
Muzej. spol. Hořovice 1953 *
Sládek František: Z kraje Horymírova; vl. nákl. 1999 *
Volena Karel: Broumy 1358-1998; obecní úřad Broumy 1998
Zdrůbek Zdeněk: Z kronik Podbrdsk; Pam. nár. písemnictví, Praha 1981
Monografie Hořovická a Berounska, díl I- VII; Hořovice 1928-1938

Pověsti:

- Balbín Bohuslav: Rozmanitosti z historie Království českého - úryvky v českém překladu; nakl. Panorama, Praha 1986 *
Hájek z Libočan Václav: Kronika česká; Praha 1541 -výbor Odeon, Praha 1981*
Kazda Karel: Pověsti a staré tradice z Podbrdsk; Beroun 1923 *
Krolmus Václav: Staročeské pověsti, zpěvy, hry a obyčeje; Praha 1845*
Mevaldová Helena: Berounské pověsti; Muzeum čes. krasu, Beroun 1993*
Pánek Karel: Pověsti ze Žebráku a jeho okolí; Měst. úřad Žebrák 1992*
Stejskal Martin: Labyrintem tajemna; Paseka, Praha 1991 *

Mytologie a etnografie:

- Frazer James George: Zlatá ratolest; MF, Praha 1994
Charpentier Louis: Tajemný pravěk Evropy; Práce, Praha 1992
Lecouteux Claude: Trpaslíci a elfové ve středověku; Volvox Globator, Praha 1997 *
Mathewsová Caitlin: Keltské duchovní tradice, Alternativa, Praha 1996

Molyneaux Brian Leigh: Tajemné kultury a rituály, Knižní klub, Praha 1996*
Profantová Naďa, Profant Martin: Encyklopedie slovanských bohů a mýtů;
Libri, Praha 2000
Václavík Antonín: Výroční obyčej a lidové umění; Čes. akademie věd, Praha
1959
Zíbrt Čeněk Seznam pověr a zvyklostí pohanských z VIII. věku; Praha 1894*
Zíbrt Čeněk: Veselé chvíle v životě lidu českého; Vyšehrad, Praha 1950*

Magie, záhady, objevy:

Česal Aleš, Dvořák Otomar, Mátl Vladimír: Utajené dějiny Čech, díl II.; IŽ,
Praha 2000 *
Dvořák Otomar: Kdo přichází v hodině vlků?; Aos Publishing, Ústí n. Labem
2001 *
Gordon Stuart: Encyklopedie paranormálních jevů, díl I. - II: Beta, Plzeň 1997*
Shuker Karl P. N.: Světový atlas záhad; Knižní klub, Praha 1998*
Straub Miloš: Tajemství podzemních chodeb; S-matis, Praha 2000 *
Vašíček Arnošt: Bytosti odjinud; Baronet; Praha 1999 *
Svět magie, roč. 1999 - 2001; IZ, Praha *
Měsíčník Fantastická fakta, roč. 1997 - 2001; IŽ, Praha *

O autorovi:

Otomar Dvořák (1951) je rodákem ze Žebráku. Vystudoval strojní průmyslovou školu v Hořovicích a Filmovou akademii múzických umění v Praze, pracoval jako divadelní dramaturg, televizní redaktor, novinář a scenárista. Zájem o tajemné jevy přírody a lidské psychiky ho přivedl do okruhu záhadologických badatelů kolem časopisu *Fantastická fakta*. Zaměřil se především na neobjasněné stránky historie a magično v českém lidovém folklóru. Kromě zmíněného časopisu je stálým externím spolupracovníkem *Magazínu záhad*, *Světa magie* a týdeníku *Astro*. Autorsky a organizačně se podílel na realizaci některých dílů seriálu televize Prima „Záhady a mystéria“. Jeho vášní jsou pěší toulky po kopcích, lesích a starobyklých památkách. Kromě literatury faktu je také autorem několika povídek, románů, pohádek, divadelních her a televizních inscenací.

Vydal tyto knihy:

Tajemná tvář krajiny mezi Berounkou a Brdy; nakl. Knihkupectví U radnice, Beroun 2001 *

Kdo přichází v hodině vlků? ; Aos Publishing, Ústí n. Labem 2001 *

Utajené dějiny Čech I. - III. (spolu s A. Česalem a VI. Mátlem); nakl. IZ, Praha 1999 - 2001 *

Na čem autor pracuje?

Nebeská stavidla se otevřela... (katastrofická „Povodeň v Čechách roku 1872“). Kniha bude bohatě ilustrována unikátními dobovými rytinami, zachycujícími obce zejména na Podbrdsku, podél Berounky a Vltavy po přírodní pohromě. Vyjde v berounském nakladatelství Knihkupectví U radnice v 1. pol. roku 2002.

Otomar Dvořák

TAJEMNÉ STOPY
MINULOSTI mezi Brdy a Beroukou

Vydalo Knihkupectví U radnice
(Husovo náměstí 42, Beroun, tel.: 0311/622306)
v Berouně v únoru 2001 jako svoji 4. publikaci.
Graficky upravila Jindřiška Málková
Fotografie Vilém Kropp
Vydání 1., 2001.
Sazbu provedlo Studio DOMINO,
Ing. Jakub Černý (0311/622959)
Vytiskly Tiskárny Havlíčkův Brod a.s.
ISBN 80-902881-4-6

